Πρόταση απόφασης του Συμβουλίου για την έγκριση της ετήσιας έκθεσης 1990-1991 επί της οικονομικής κατάστασης της Κοινότητας και για τη θέσπιση των κατευθύνσεων της ακολουθητέας στην Κοινότητα οικονομικής πολιτικής για το 1991

(91/C 190/02)

COM(91) 185 τελικό

(Υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 24 Μαΐου 1991)

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκή Οικονομικής Κοινότητας,

την απόφαση 90/141/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 12ης Μαρτίου 1990 για την επίτευξη προοδευτικής σύγκλισης των οικονομικών πολιτικών και επιδόσεων κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης, και ιδίως το άρθρο 4 [1],

την πρόταση της Επιτροπής,

τη γνώμη του Ευρωπαϊκου Κοινοβουλίου,

τη γνώμη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ:

Άρθρο 1

Εγκρίνονται η ετήσια οικονομική έκθεση 1990-1991, που επισυνάπτεται στην παρούσα απόφαση, καθώς και οι κατευθύνσεις οικονομικής πολιτικής της Κοινότητας, οι οποίες περιλαμβάνονται στην εν λόγω έκθεση.

Άρθρο 2

Η παρούσα απόφαση απευθύνεται στα κράτη μέλη.

---

[1] ΕΕ αριθ. L 78 της 24. 3. 1990, σ. 3.

ΕΤΗΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ 1990-1991 ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ

Το τμήμα I της ετήσιας οικονομικής έκθεσης 1990-1991 του Μαρτίου, στο οποίο εξετάζονταν οι βραχυπρόθεσμες εξελίξεις, θα αντικατασταθεί από τα δύο πρώτα τμήματα σχετικά με την οικονομική κατάσταση και τις εξελίξεις.

Το τμήμα II της προηγούμενης έκθεσης, σχετικά με τις ενέργειες οικονομικής πολιτικής κατά τη διάρκεια της πρώτης φάσης της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), παραμένει ως έχει. Οι κυριότερες συστάσεις καθώς και οι ενδεχόμενες προσαρμογές αναλύονται στο τμήμα III της παρούσας έκθεσης.

Σελίδα

Εισαγωγή ... 21

I. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 1990 ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 1991 ... 21

A. Επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης της Κοινότητας ... 21

1. Η επιδείνωση της διεθνούς κατάστασης ... 22

1.1. Οι Ηνωμένες Πολιτείες ... 22

1.2. Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη ... 23

1.3. Οι διακυμάνσεις του αμερικανικού δολαρίου ... 23

2. Προσαρμογή της οικονομικής συγκυρίας ... 24

3. Η κρίση στον Κόλπο και η μείωση της εμπιστοσύνης επιχειρηματιών και καταναλωτών ... 26

B. Η ύφεση στο Ηνωμένο Βασίλειο ... 26

Γ. Η γερμανική ενοποίηση ... 27

Δ. Πληθωρισμός και απασχόληση ... 28

II. ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1991 ΚΑΙ 1992 ... 29

A. Οι παράγοντες αβεβαιότητας ... 29

B. Τομείς στους οποίους απαιτείται μεγαλύτερη σύγκλιση ... 30

1. Αποδοτικότητα, ανάπτυξη και απασχόληση ... 30

2. Πληθωρισμός ... 31

3. Δημοσιονομική σύκλιση ... 32

4. Ανεπάρκεια αποταμιεύσεων ... 33

III. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ... 34

A. Διατήρηση της σταθερότητας του αναπτυξιακού κλίματος ... 34

B. Η εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της Κοινότητας ... 34

1. Ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ... 35

2. Βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής ... 35

3. Διαρθρωτική προσαρμογή ... 36

4. Η πρόκληση στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος ... 37

Γ. Πολιτικές για τη βελτίωση της σύγκλισης ... 37

1. Σύγκλιση τιμών και κόστους ... 37

2. Η σύγκλιση των δημοσιονομικών πολιτικών ... 39

3. Σύγκλιση των εξωτερικών θέσεων ... 42

Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΣΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ 1990: ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομική κατάσταση στην Κοινότητα κατά το τρέχον έτος είναι πολύ λιγότερο ευνοϊκή σε σύγκριση με τις προοπτικές που διαγράφονταν το φθινόπωρο του προηγούμενου έτους. Η παραγωγή στην Κοινότητα αναμένεται να αυξηθεί κατά λιγότερο από 1,5 % μέσα στο 1991, ποσοστό που αποτελεί το ήμισυ εκείνου που σημειώθηκε κατά το 1990. Ως αποτέλεσμα του γεγονότος αυτού, θεωρείται πιθανή κάποια επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης της απασχόλησης που υπολογίζεται να φτάσει σε επίπεδα χαμηλότερα του 0,5 %. Η μικρή αυτή αύξηση της απασχόλησης θα αντισταθμιστεί κατά μεγάλο μέρος από την αναμενόμενη αύξηση του ενεργού πληθυσμού, πράγμα που υπολογίζεται ότι θα οδηγήσει κατά συνέπεια σε άνοδο του ποσοστού ανεργίας σε 8,8 % κατά το 1991. Παρά την επιβράδυνση αυτή της δραστηριότητας, ο πληθωρισμός αναμένεται γενικά να παραμείνει σταθερός σε υψηλό σχετικά επίπεδο (5 %).

Η επιδείνωση της αναμενόμενης κατά το 1991 οικονομικής επίδοσης της Κοινότητας εξηγείται μόνο εν μέρει από τα γεγονότα στον Κόλπο. Η άνοδος των τιμών πετρελαίου κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1990 και ο συνακόλουθος κλονισμός της εμπιστοσύνης εκ μέρους επιχειρηματιών και καταναλωτών αποτελούν, αναμφίβολα, άμεση επίπτωση της κρίσης στον Κόλπο. Ορισμένες χώρες της Κοινότητας αντιμετώπιζαν πάντως δυσκολίες ήδη πριν από τον Αύγουστο του 1990. Η εξωτερική ζήτηση σημείωνε πτώση, με αρνητικές συνέπειες στην αύξηση των επενδύσεων, και η απαραίτητη διόρθωση των μακροοικονομικών ανισορροπιών αποθάρρυνε σε ορισμένα κράτη την εγχώρια ζήτηση.

Παρά την τρέχουσα επιβράδυνση της δραστηριότητας της παγκόσμιας οικονομίας, οι προοπτικές για εκ νέου έντονους ρυθμούς ανάπτυξης είναι καλές. Η κρίση στον Κόλπο φαίνεται σήμερα ότι είχε τελικά μικρότερες και ίσως παροδικές επιπτώσεις επί του κλίματος εμπιστοσύνης, του πληθωρισμού και της ανάπτυξης, σε σχέση με τις αρχικές ανησυχίες οι οποίες είχαν εκφραστεί. Υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι ο σχετικά έντονος ρυθμός κυκλικής ύφεσης σε ορισμένες βιομηχανικές χώρες —συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών και του Ηνωμένου Βασιλείου— πρόκειται σύντομα να τερματιστεί.

Θα πρέπει κατά συνέπεια να αξιοποιηθούν εκ νέου οι βασικοί εκείνοι παράγοντες οι οποίοι εξασφαλίζουν την ανάπτυξη της Κοινότητας. Οι παράγοντες αυτοί περιλαμβάνουν την αποκατάσταση της αποδοτικότητας κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, την πρόοδο η οποία σημειώθηκε στη μείωση των υπερβολικών δημοσιονομικών ελλειμμάτων, την εφαρμογή κατά τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων για την καλύτερη λειτουργία της αγοράς, τη βελτίωση της εξωτερικής θέσης και τέλος —αλλά εξίσου σημαντικές— τις προοπτικές ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Οι παράγοντες αυτοί συνέβαλαν στην επίτευξη των ικανοποιητικών αποτελεσμάτων που σημειώθηκαν κατά την περίοδο 1983-1990. Για την περαιτέρω βελτίωση της βάσης για σταθερή και μη πληθωριστική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της προσεχούς περιόδου με σκοπό τη μετάβαση στην τελική φάση της ΟΝΕ, οι φορείς λήψης των αποφάσεων θα πρέπει να εξασφαλίσουν και να ενισχύσουν τα ήδη υπάρχοντα οφέλη συνεχίζοντας την εφαρμογή της στρατηγικής εκείνης η οποία λειτούργησε τόσο καλά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980.

Με την εφαρμογή των πολιτικών αυτών αναμένεται να σταματήσει πλέον κατά τη διάρκεια του έτους η παρούσα επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης της Κοινότητας. Κατά το 1992, η συνολική κατάσταση αναμένεται να βελτιωθεί, η δε αύξηση της παραγωγής να ανέλθει σε 2,25 %. Λόγω χρονικών υστερήσεων πάντως, η αύξηση της απασχόλησης αναμένεται ότι θα παραμείνει στο επίπεδο του 1991 (0,2 %), με αποτέλεσμα περαιτέρω ελαφρά αύξηση του ποσοστού ανεργίας σε 9,2 %.

Το κλίμα σταθερότητας αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του δυναμικού της Κοινότητας. Οι νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει για το λόγο αυτό να διατηρήσουν μια προσεκτική στάση. Η δημοσιονομική πολιτική καλείται να παράσχει μεγαλύτερη υποστήριξη στη νομισματική πολιτική. Η στασιμότητα που παρατηρείται στη σταθεροποιηση των δημόσιων οικονομικών είναι από αυτήν την άποψη ανησυχητική, ιδίως λόγω των εντονότερων απαιτήσεων κατά το πρώτο στάδιο της οικονομικής και νομισματικής ένωσης όσον αφορά τις τιμές και δαπάνες, τη δημοσιονομική και εξωτερική θέση. Ορισμένα κράτη μέλη θα πρέπει να καταβάλουν μεγαλύτερες προσπάθειες προσαρμογής. Συμπερασματικά, η ταχεία εφαρμογή των συστάσεων οικονομικής πολιτικής είναι απαραίτητη για την επιτυχή προετοιμασία της μετάβασης στο επόμενο στάδιο της πλήρους οικονομικής και νομισματικής ένωσης.

I. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΟ 1990 ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 1991

A. Επιβράδυνση του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης της Κοινότητας

Κατά τη διάρκεια του περασμένου έτους η παγκόσμια οικονομία κλήθηκε να προσαρμοσθεί σε ορισμένο αριθμό γεγονότων: την κατάρρευση των κεντρικά σχεδιαζόμενων οικονομιών των χωρών της ανατολικής Ευρώπης, τη γερμανική ενοποίηση, την αυξανόμενη αβεβαιότητα στη Σοβιετική Ένωση και τέλος την κρίση του Κόλπου. Η Κοινότητα αντιμετώπισε με σχετική επιτυχία τη δύσκολη αυτή κατάσταση, και αυτό οφείλεται εν μέρει στις θετικές βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις της γερμανικής ενοποίησης, καθώς και στην προοδευτική εφαρμογή του προγράμματος της ενιαίας αγοράς. Συνολικά, πάντως, δεν έγινε δυνατή η αποτροπή περαιτέρω επιδείνωσης της αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ στην Κοινότητα: η πραγματική αύξηση υπολογίζεται να μειωθεί σε 1,5 % μόνο κατά το 1991, περίπου το ήμισυ του ποσοστού που σημειώθηκε κατά το 1990, και 2 ποσοστιαίες μονάδες λιγότερο από το 1989 (πίνακας 1).

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Η οικονομία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στο τέλος της δεκαετίας

(ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

	1984-1987	1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
Πραγματικό ΑΕΠ	+2,6	+4,0	+3,3	+2,7	+1,4	+2,3
Απασχόληση	+0,6	+1,6	+1,6	+1,6	+0,2	+0,2
Πληθωρισμός (2)	+5,1	+3,7	+4,9	+5,0	+5,0	+4,6
Επενδύσεις	+3,3	+9,0	+6,7	+4,3	+0,8	+3,7
εκ των οποίων κεφαλαιουχικές	+6,1	+10,4	+8,4	+4,7	+0,2	+4,4
Πραγματικό κόστος ανά μονάδα εργασίας	−1,1	−1,1	−0,7	+0,6	+0,3	−0,7

(1) Πρόβλεψη.
(2) Αποπληθωριστής τιμών ιδιωτικής κατανάλωσης.

Οι παράγοντες οι οποίοι συνέβαλαν στο αποτέλεσμα αυτό είναι οι ακόλουθοι:

— η επιδείνωση της διεθνούς κατάστασης,

— η κυκλική προσαρμογή στο εσωτερικό της Κοινότητας,

— η κρίση στον Κόλπο και ο συνακόλουθος κλονισμός της εμπιστοσύνης εκ μέρους των επιχειρηματιών και των καταναλωτών.

1. *Η επιδείνωση της διεθνούς κατάστασης*

Από τις αρχές του 1990 μέχρι το πρώτο τρίμηνο του 1991 η εξωτερική κατάσταση δεν έπαψε να επιδεινώνεται: η οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνθηκε σημαντικά στις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και την Αυστραλία και η αναδιάρθρωση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Τέλος, η κρίση στον Κόλπο ενέτεινε τις αδυναμίες πολλών χωρών ιδιαίτερα στην Λατινική Αμερική και τη Μέση Ανατολή. Ο πραγματικός ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ εκτός της Κοινότητας από 3,2 % κατά το 1989 μειώθηκε σε 1,7 % κατά το 1990 και είναι πιθανό να μειωθεί περαιτέρω κατά το 1991 (λιγότερο από 1 %). Λόγω της μείωσης αυτής η ζήτηση εισαγωγών από το εξωτερικό της Κοινότητας αυξήθηκε μόνο κατά 4 % περίπου κατά το 1990 και 3,5 % κατά το 1991, λιγότερο από το ήμισυ της αύξησης του 1989 (7,4 %).

1.1. Οι Ηνωμένες Πολιτείες

Η από μακρού αναμενόμενη και σε μεγάλο βαθμό λόγω συγκυρίας επιβράδυνση στις Ηνωμένες Πολιτείες άρχισε περίπου στα μέσα του 1989 και εντάθηκε κατά το 1990. Μεγάλη πτώση σημειώθηκε στις καταναλωτικές δαπάνες, την ανέγερση κατοικιών και τις επενδύσεις στον επιχειρηματικό τομέα. Η αναπόφευκτη εφαρμογή περιοριστικής νομισματικής πολιτικής κατά το 1989, σε συνδυασμό με την αυξανόμενη χρέωση του ιδιωτικού τομέα, η οποία ακολουθήθηκε κατά το 1990 από περιορισμούς στη χορήγηση πιστώσεων λόγω αυστηρότερων κριτηρίων για τα πιστωτικά ιδρύματα, λειτούργησαν σαν τροχοπέδη για την εγχώρια ζήτηση. Η ζήτηση μειώθηκε περαιτέρω λόγω της αύξησης των τιμών του πετρελαίου κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1990. Σαν αποτέλεσμα, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ από 4,6 % το 1988 μειώθηκε σε 1,0 % κατά το 1990 και θα είναι και πάλι πολύ χαμηλή κατά το 1991, ακόμη και αν σημειωθεί ανάκαμψη προς το τέλος του χρόνου (πίνακας 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

Ηνωμένες Πολιτείες, κυριότεροι οικονομικοί δείκτες

(% ή ως ποσοστό του ΑΕΠ)

	1984-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
Πραγματικό ΑΕΠ	+4,4	+2,8	+1,0	+0,1	+1,6
Εγχώρια ζήτηση	+4,6	+2,2	+0,5	−0,5	+1,4
Επενδύσεις	+6,5	+2,7	−0,1	−3,1	+5,7
Τιμές καταναλωτή	+3,5	+4,5	+5,0	+4,5	+4,9
Δημοσιονομικό έλλειμμα (2)	−3,9	−2,0	−2,4	−1,8	−2,4
Τρέχουσες συναλλαγές	−2,9	−1,9	−1,8	−0,3	−0,9

(1) Πρόβλεψη.
(2) Κεντρική διοίκηση.

1.2. Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη

Για την ενσωμάτωση των χωρών τους στην παγκόσμια οικονομία, οι νέες δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη έθεσαν σε εφαρμογή σημαντικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων. Δεδομένου του ριζικού χαρακτήρα των μεταρρυθμίσεων αυτών και της συγκέντρωσής τους στην αρχή της περιόδου η έναρξη της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας αποτελεί κρίσιμη φάση. Ενώ σημειώνεται προοδευτική εφαρμογή πολιτικών προσανατολιζόμενων προς την αγορά, η συμπεριφορά των οικονομικών φορέων προσαρμόζεται σταδιακά μόνο στο νέο περιβάλλον και η παραγωγή περιορίζεται σημαντικά καθώς μεγάλο τμήμα του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού έχει αχρηστευθεί λόγω της επίδρασης των παγκόσμιων τιμών αγοράς. Κάτω από αυτές τις περιστάσεις είναι αναπόφευκτη η μείωση που θα παρουσιάσει η παραγωγή κατά το αρχικό στάδιο.

Επιπλέον, η απαραίτητη αναδιάρθρωση πρέπει να γίνει κάτω από ιδιαίτερα δυσμενείς συνθήκες: οι περισσότερες χώρες αντιμετωπίζουν μεγάλες εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες οι οποίες έχουν συσσωρευθεί από το παρελθόν ενώ συγχρόνως το σύστημα αμοιβαίου εμπορίου στο πλαίσιο του Συμβουλίου Αμοιβαίας Οικονομικής Βοήθειας (Κομεκόν) έχει καταρρεύσει, με αποτέλεσμα τη σοβαρή επιδείνωση των όρων εμπορίου για τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Τα προβλήματα αυτά επιδεινώθηκαν με την αύξηση της τιμής του πετρελαίου και την επιβράδυνση της ζήτησης στο δυτικό κόσμο.

1.3. Οι διακυμάνσεις του αμερικανικού δολαρίου

Εκτός από τη μείωση στη ζήτηση λόγω ύφεσης στις ΗΠΑ, οι κοινοτικές εξαγωγές στον υπόλοιπο κόσμο επλήγησαν κατά το 1990 από πλευράς ανταγωνιστικότητας λόγω της ανατίμησης των ευρωπαϊκών νομισμάτων έναντι του δολαρίου. Στο τέλος Φεβρουαρίου 1991, η αξία του Ecu σε δολάρια ήταν περίπου 20 % υψηλότερη από τη μέση αξία για το 1989. Από την περίοδο εκείνη, το δολάριο σημείωσε μεγάλη ανάκαμψη. Η διακύμανση του γιεν κατά την ίδια περίοδο ήταν ακόμα εντονότερη, η δε αξία του σε Ecu τον Αύγουστο 1990 ήταν πάνω από 28 % χαμηλότερη σε σύγκριση με την μέση αξία κατά το 1989. Κατά συνέπεια, το γιεν ανατιμήθηκε περισσότερο από 10 % σε σχέση σε την προηγούμενη μείωση της τιμής του. Η μείωση της ανταγωνιστικότητας ήταν ένας από τους παράτοντες επιβράδυνσης των εξαγωγών και της αύξησης των επενδύσεων στην Κοινότητα το 1989. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι, παρά την εσωτερική της ανάπτυξη, η Κοινότητα δεν μπόρεσε να αποφύγει έτσι η σημαντική μείωση της ανταγωνιστικότητας να επηρεάσει αρνητικά το μέγεθος των εξαγωγών, οι οποίες με τη σειρά τους είχαν αντίκτυπο στις επενδύσεις .

Η αύξηση των κοινοτικών εξαγωγών (Ευρώπη των 10 χωρίς τη Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο) σημείωσε πτώση από το 7,3 % κατά το 1989 σε 5,4 % κατά το 1990 και πιθανόν 4,2 % κατά το 1991. Η επιβράδυνση αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη στην περίπτωση της Ιταλίας, Γαλλίας, Βελγίου και Λουξεμβούργου. Οι εξαγωγές σε αγορές εκτός Κοινότητας σημείωσαν ακόμη εντονότερη επιβράδυνση, η οποία αντισταθμίστηκε μόνο εν μέρει από την αύξηση των εξαγωγών της Γερμανίας.

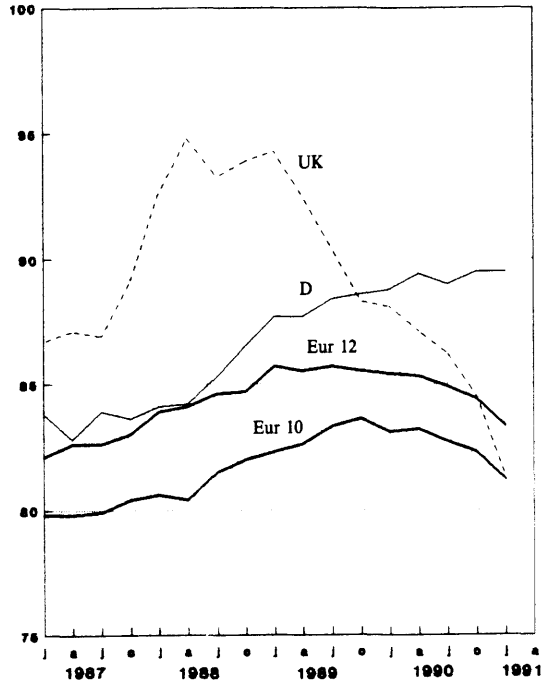
Παρά τις μεγάλες αυτές διακυμάνσεις των ισοτιμιών και την απελευθέρωση των κινήσεων κεφαλαίων, το ΕΝΣ δεν υπέστη σοβαρές πιέσεις, μολονότι μεταβλήθηκαν εν τω μεταξύ οι θέσεις των διαφόρων νομισμάτων στο μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών και οι διαφορές των επιτοκίων μειώθηκαν σταδιακά.

2. *Η προσαρμογή της οικονομικής συγκυρίας στην Κοινότητα*

Σε έναν ορισμένο βαθμό, η επιβράδυνση της ζήτησης ήταν επίσης αποτέλεσμα της συγκυρίας, μετά από την ισχυρή ανάκαμψη κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980. Οι επενδύσεις ιδίως σημείωσαν υψηλή άνοδο κατά τη διάρκεια της περιόδου 1987-1990, με ετήσιο μέσο όρο υψηλότερο από 7 %. Κατά συνέπεια, ήταν αναπόφευκτη κάποια προς τα κάτω προσαρμογή όταν μειώθηκε η εξωτερική ζήτηση και αυξήθηκε το υπερβάλλον δυναμικό (διάγραμμα 1), ενώ παράλληλα έγινε αυστηρότερη η νομισματική πολιτική.

Διάγραμμα 1

Χρησιμοποίηση του δυναμικού στον κατασκευαστικό κλάδο επί τοις %

Ακόμη και εάν η συγκυριακή κάμψη στην Κοινότητα δεν επηρέασε ουσιαστικά το αναπτυξιακό της δυναμικό, οι προοπτικές αποδοτικότητας των επενδύσεων επιδεινώθηκαν από το 1990: η συνεχής μείωση του πραγματικού ανά μονάδα κόστους εργασίας που είχε αρχίσει από το 1981 (και αποτελούσε την καλύτερη εγγύηση για την αποδοτικότητα των επιχειρήσεων) έχει πλέον σταματήσει. Η αποδοτικότητα έχει πάψει να σημειώνει άνοδο από το 1989. Η επιδείνωση αυτή ήταν ιδιαίτερα έντονη στο Ηνωμένο Βασίλειο από το 1989 μέχρι το 1991, και είναι πολύ πιθανή για τη Γερμανία κατά το 1991. Επίσης, στην Ιταλία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Βέλγιο και Λουξεμβούργο η βελτίωση της αποδοτικότητας που σημειώθηκε κατά τα τελευταία έτη έχει σταματήσει ή αντιστραφεί. Η αύξηση οφείλεται κυρίως σε υψηλές ονομαστικές αυξήσεις των αμοιβών ανά εργαζόμενο οι οποίες υπερέβησαν το 7 % κατά μέσο όρο στην Κοινότητα ετησίως για το 1990 και 1991 (πίνακας 3).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Ονομαστικοί μισθοί, πραγματικοί μισθοί και πραγματικό ανά μονάδα κόστος εργασίας

(μεταβολή %)

	1986-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
	Ονομαστική αποζημίωση ανά εργαζόμενο				
EUR-10 (2)	+6,2	+6,6	+ 7,7	+6,9	+6,3
Γερμανία	+3,3	+2,8	+ 4,1	+6,4	+5,5
Ηνωμένο Βασίλειο	+7,9	+8,9	+10,9	+8,5	+6,8
EUR-12	+6,0	+6,2	+ 7,5	+7,1	+6,2

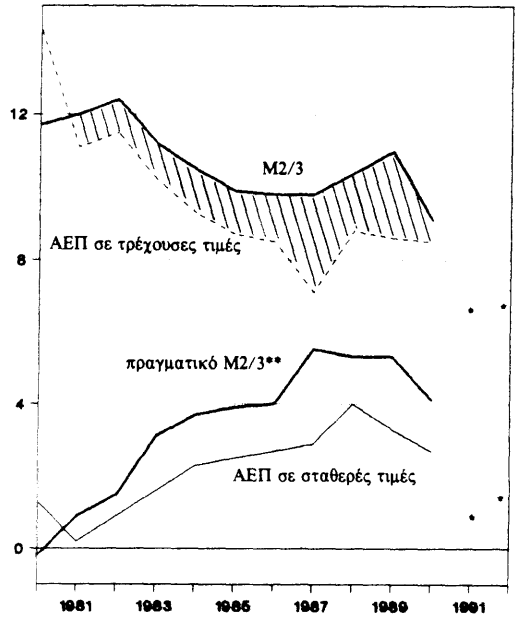
	1986-1988	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
	Πραγματική αποζημίωση ανά εργαζόμενο				
EUR-10 (2)	+1,9	+1,2	+ 2,4	+1,6	+1,5
Γερμανία	+2,5	−0,2	+ 1,5	+2,8	+1,2
Ηνωμένο Βασίλειο	+3,2	+2,8	+ 3,4	+1,9	+1,6
EUR-12	+2,2	+1,2	+ 2,4	+1,9	+1,5
	Πραγματικό ανά μονάδα κόστος εργασίας				
EUR-10 (2)	−1,2	−1,3	+ 0,5	−0,2	−0,5
Γερμανία	−0,7	−1,6	− 1,2	+1,0	+0,1
Ηνωμένο Βασίλειο	+0	+2,6	+ 3,0	+1,3	−2,3
EUR-12	−0,9	−0,7	+ 0,6	+0,3	−0,7

(1) Πρόβλεψη.
(2) EUR-10 = EUR-12 εκτός Γερμανίας και Ηνωμένου Βασιλείου.

Οι πολιτικές των τελευταίων ετών συνέβαλαν, σε κάποιο βαθμό στην εξέλιξη αυτή. Ο συντελεστής ρευστότητας (M2/3 επί του ονομαστικού ΑΕΠ) για την Κοινότητα, μολονότι επηρεάστηκε επίσης από τις χρηματοοικονομικές καινοτομίες και άλλου είδους διαρθρωτικές μεταβολές επί των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών, αυξήθηκε σχετικά έντονα κατά το 1987 και εκ νέου το 1989 (διάγραμμα 2). Για το λόγο αυτό είναι τουλάχιστον αμφισβητήσιμο κατά πόσο παρά την αύξηση των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων, η νομισματική πολιτική ήταν αρκετά συναφής με τη δυνητική ανάπτυξη κατά τη διάρκεια της πριόδου μέχρι το 1989, βάσει των δυνατοτήτων που προσέφερε η υπερβάλλουσα ρευστότητα, δίνοντας έτσι βάση για μεγάλες μισθολογικές διεκδικήσεις. Κατά το 1990, η αύξηση του συντελεστή ρευστότητας ήταν πολύ μικρότερη, αντικατοπτρίζοντας έτσι τον περισσότερο αυστηρό και περιοριστικό χαρακτήρα της νομισματικής πολιτικής, σε μια προσπάθεια να μην εξελιχθεί η αύξηση των τιμών του πετρελαίου σε σπειροειδή πληθωριστική διαδικασία μισθών-τιμών.

Διάγραμμα 2

Αύξηση προσφοράς χρήματος (M2/3) και ΑΕΠ-EUR 12 (ετήσια % μεταβολή)

* Πρόβλεψη
** Αποπληθωρισμένη με τον αποπληθωριστή τιμών ΑΕΠ
\\\ Μεταβολή συντελεστή ρευστότητας

3. *Η κρίση στον Κόλπο και η μείωση του κλίματος εμπιστοσύνης*

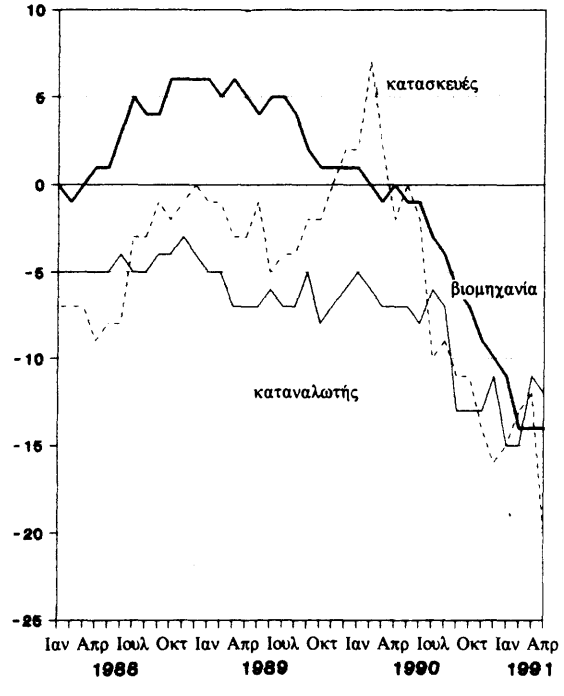
Εκτός από τους ανωτέρω αναφερθέντες παράγοντες, η έντονη αλλά μικρής διάρκειας αύξηση των τιμών πετρελαίου λόγω της κρίσης στον Κόλπο οδήγησε σε επιδείνωση των όρων εμπορίου στην Κοινότητα και μείωση του πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος, που με τη σειρά του επηρέασε την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Στην περίπτωση κατά την οποία οι τιμές του πετρελαίου παρέμεναν σε υψηλά επίπεδα θα επηρέαζαν σε διαφορετικό βαθμό τα κράτη μέλη. Πράγματι, μολονότι η συνολική ένταση της παραγωγής ενέργειας μειώθηκε σημαντικά από το 1973 σε εννέα χώρες της Κοινότητας, αυξήθηκε στην Ισπανία και ιδιαίτερα στην Ελλάδα και την Πορτογαλία, λόγω της μετάβασης των οικονομιών των χωρών αυτών προς μια παραγωγική διάρθρωση με μεγαλύτερη συμμετοχή της βιομηχανίας.

Η επακόλουθη πτώση των τιμών πετρελαίου στα επίπεδα πριν από την κρίση, ανέστρεψε τις περισσότερες από τις προηγούμενες αρνητικές άμεσες επιπτώσεις στο εισόδημα και τις τιμές. Η τιμή πετρελαίου στα μέσα Απριλίου 1991 ήταν περίπου 19 δολάρια το βαρέλι (τιμή αγοράς σποτ για το πετρελαίου Μπρεντ) σε σύγκριση με τα 32 δολάρια κατά βαρέλι το τέταρτο τρίμηνο του 1990.

Πάντως, η κρίση στον Κόλπο οδήγησε σε σημαντική αύξηση της αβεβαιότητας κατά το δεύτερο εξάμηνο του 1990 και τις αρχές του 1991. Το κλίμα εμπιστούνης επιδεινώθηκε όσον αφορά τους καταναλωτές, τη βιομηχανία και τις κατασκευές (διάγραμμα 3), με δυσμενείς επιπτώσεις στην κατανάλωση και τις επενδύσεις. Ενώ η σοβαρότερη αιτία μείωσης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, δηλαδή η κρίση στον Κόλπο, έπαψε να υπάρχει, δεν υπάρχει σχεδόν καμιά ένδειξη αποκατάστασης κάποιας μεγαλύτερης εμπιστοσύνης: σύμφωνα με την πρώτη επιχειρηματική έρευνα μετά το τέλος της διαμάχης στον Κόλπο, μόνο οι καταναλωτές και ο κατασκευαστικός τομέας φαίνονται να έχουν ανακτήσει κάποια αισιοδοξία· στη βιομηχανία αντίθετα, η επιδείνωση της κατάστασης σταμάτησε, πλην όμως δεν υπάρχουν σαφείς ενδείξεις αποκατάστασης του κλίματος εμπιστοσύνης, πράγμα ουσιώδους σημασίας για την ανάκαμψη των επενδύσεων.

Διάγραμμα 3

Δείκτες εμπιστοσύνης — EUR-12 (έρευνες επιχειρηματικών δραστηριοτήτων)

Β. Ύφεση στο Ηνωμένο Βασίλειο

Στο μέγιστο επίπεδο του το 1988, το ποσοστό επέκτασης της εσωτερικής ζήτησης στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν της τάξης του 8 %, δηλαδή ξεπερνούσε κατά πολύ την αύξηση της παραγωγικής ικανότητας. Οι πληθωριστικές πιέσεις που δημιουργήθηκαν από αυτήν την ισχυρή επέκταση σε συνδυασμό με την εφαρμογή μιας χαλαρής αρχικά νομισματικής πολιτικής, έκαναν αισθητές

τις επιπτώσεις τους στον τομέα των τιμών και των μισθών καθώς και στο εμπορικό ισοζύγιο. Εφαρμόστηκε τότε μια όλο και πιο περιοριστική νομισματική πολιτική και τα βραχυπρόθεσμα επιτόκια άρχισαν προοδευτικά να αυξάνονται προς το τέλος του 1988 και η αύξηση αυτή συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια του 1989. Πάντως, η εφαρμογή περιοριστικής νομισματικής πολιτικής άργησε να αποδώσει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Ο πληθωρισμός συνεχιζόταν, πράγμα που με τη σειρά του επηρέασε τις συμφωνίες για τις μισθολογικές αυξήσεις. Εξάλλου, η εφαρμογή μιας εξαιρετικά περιοριστικής νομισματικής πολιτικής οδήγησε, από το δεύτερο εξάμηνο του 1990, σε αισθητή πτώση της οικονομικής δραστηριότητας. Η αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος περιορίστηκε σε 0,6 % το 1990 και για το 1991 αναμένεται ότι θα σημειωθεί αισθητή μείωση της παραγωγής, περίπου κατά 2 %, κυρίως λόγω της απότομης μείωσης των επενδύσεων (– 10,5 % το 1991) και του περιορισμού της ιδιωτικής κατανάλωσης (– 1,75 % το 1991). Παρά αυτήν την επιβράδυνση της δραστηριότητας, ο ρυθμός αύξησης των μισθών παρέμεινε ισχυρός και ανήλθε σε 10,5 % το 1990 ενώ για το 1991 δεν αναμένεται ότι θα μειωθεί κάτω από 8,5 %. Για το 1992 πάντως αναμένεται άνοδος της παραγωγής.

Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφθασε στο μέγιστο επίπεδό του το 1989 με 4,8 % του ΑΕΠ αλλά η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά σ' αυτόν τον τομέα το 1990 δεδομένου ότι το 1990 το έλλειμμα ανήλθε μόλις σε 2,3 % και αναμένεται ότι το 1991 θα περιοριστεί στο 1 % λόγω της μείωσης της εσωτερικής ζήτησης.

Γ. Γερμανική ενοποίηση

Σε αντίθεση με τις άλλες χώρες της Κοινότητας, ο ρυθμός της οικονομικής δραστηριότητας επιταχύνθηκε ακόμη περισσότερο στη Γερμανία λόγω της φορολογικής μεταρρύθμισης, της ενοποίησης και της επεκτατικής ώθησης της δημοσιονομικής πολιτικής. Το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε από 3,3 % το 1989 σε 4,7 % το 1990 (για τα στοιχεία που αφορούν τη Γερμανία βλέπε κείμενο εντός πλαισίου). Αξιοσημείωτη ώθηση δόθηκε στην ιδιωτική κατανάλωση καθώς και στις επενδύσεις των οποίων η αύξηση ήταν αισθητή.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Όλα τα στοιχεία για τη Γερμανία που περιλαμβάνονται στην ετήσια οικονομική έκθεση αυτού του έτους αφορούν τη Δυτική Γερμανία. λόγω σοβαρών στατιστικών προβλημάτων είναι αδύνατο προς το παρόν να δοθούν αξιόπιστα στοιχεία για το σύνολο της Γερμανίας. Βεβαίως, τα στοιχεία σχετικά με το δημοσιονομικό έλλειμμα περιλαμβάνουν τις μεταβιβάσεις από τη Δυτική προς την Ανατολική Γερμανία, οι οποίες περιλαμβάνονται επίσης και στα στοιχεία που αφορούν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών.

Λόγω του υψηλού επιπέδου οικονομικής δραστηριότητας σημειώθηκε σημαντική αύξηση της απασχόλησης τόσο το 1990 όσο και το 1991· κατά συνέπεια, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε αισθητά και από 6,1 % το 1988 έπεσε σε 4,5 % το 1991 (εναρμονισμένος ορισμός της στατιστικής υπηρεσίας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων). Πάντως, η έλλειψη εργατικού δυναμικού οδήγησε σε μισθολογικές διεκδικήσεις τερματίζοντας έτσι τη συνεχή μείωση του πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος. Η εγχώρια προσφορά δεν μπόρεσε να ανταποκριθεί στην επέκταση της εσωτερικής ζήτησης και στην αύξηση των παραδόσεων προς το ανατολικό τμήμα της Γερμανίας πράγμα που οδήγησε σε σημαντική αύξηση των εισαγωγών.

Η απότομη ενσωμάτωση της κεντρικά σχεδιαζόμενης οικονομίας της πρώην Λαοκρατικής Δημοκρατίας της Γερμανίας σε ένα σύστημα αγοράς μετά την ενοποίηση οδήγησε σε μια γρήγορη και απότομη προσαρμογή της δυτικογερμανικής οικονομίας αυξάνοντας έτσι σε μεγάλο βαθμό το κόστος της μεταβατικής περιόδου. Το κόστος της ενοποίησης μετέτρεψε το σχετικά περιορισμένο δημοσιονομικό πλεόνασμα του 1989 σε έλλειμμα της τάξης του 2,2 % του ΑΕΠ το 1990, ενώ για το 1991 αναμένεται ότι το έλλειμμα θα ανέλθει περίπου σε 4,7 % και τούτο παρά την αξιοσημείωτη αύξηση των φόρων.

Οι μαζικές μεταβιβάσεις προς την Ανατολική Γερμανία εξηγούν επίσης τη μεταβολή που σημειώθηκε στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών το οποίο από σημαντικό πλεόνασμα το 1989 αναμένεται ότι θα εμφανίσει ελαφρό έλλειμμα το 1991.

Οι εξελίξεις στη Δυτική Γερμανία έρχονται σε έντονη αντίθεση με τις εξελίξεις στην Ανατολική Γερμανία η οποία διέρχεται μια οδυνηρή διαδικασία προσαρμογής: προβλέπεται ότι στο τέλος του 1991 η βιομηχανική παραγωγή θα μειωθεί κατά 50 % και η ανεργία θα φθάσει στο 35 % του εργατικού δυναμικού (συμπεριλαμβανομένων των μερικώς ανέργων). Γενικά, αναμένεται μείωση της παραγωγής κατά το 10 % τόσο για το 1990 όσο και για το 1991 στο βαθμό που οι νέες επενδύσεις και η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης δεν θα μπορέσουν ακόμη να αντισταθμίσουν τη μείωση της παραγωγής και των θέσεων απασχόλησης στις παλαιές βιομηχανίες. Από το 1992 αναμένεται ότι θα σημειωθεί ελαφρή ανάκαμψη χάρη στην αύξηση των επενδύσεων τόσο στον τομέα των κεφαλαιουχικών αγαθών όσο και στον τομέα των κατασκευών.

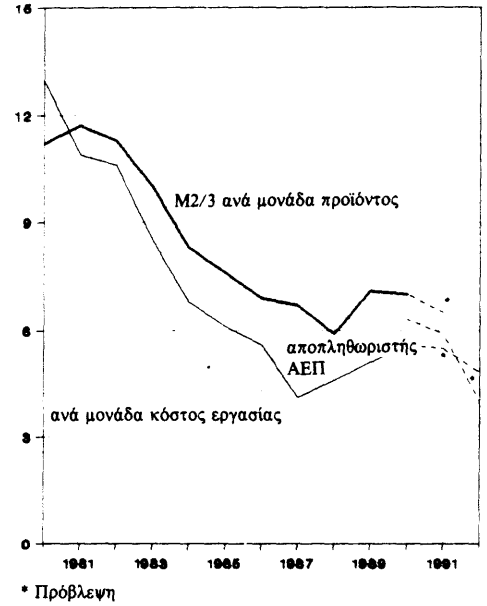
Δ. Πληθωρισμός και απασχόληση

Από την αρχή της κρίσης του Κόλπου ο πληθωρισμός συγκρατήθηκε σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό. Μολονότι στο διάστημα Αυγούστου-Οκτωβρίου 1990 η αύξηση των πετρελαϊκών τιμών επιτάχυνε το ρυθμό αύξησης των τιμών καταναλωτή, δεν υπάρχουν ενδείξεις ότι θα επηρεάσει την εξέλιξη των μισθών και του πληθωρισμού. Απ' ό,τι φαίνεται, η νομισματική πολιτική μπόρεσε μέχρι τώρα να αποτρέψει τη δημιουργία μιας σπειροειδούς πληθωριστική διαδικασίας. Ο ρυθμός αύξησης των τιμών επιβραδύνεται μάλιστα δεδομένου ότι το μέσο ποσοστό πληθωρισμού των τιμών καταναλωτή στην Κοινότητα —που είχε φθάσει στο μέγιστο επίπεδό του τον Οκτώβριο του 1990 με 6,3 %— είχε μειωθεί σε 5,3 % τον Μάρτιο του 1991.

Πάντως, το προβλεπόμενο για το 1991 μέσο ποσοστό πληθωρισμού στην Κοινότητα υπερβαίνει το 5 %, επίπεδο ανησυλητικά υψηλό σε μια περίοδο επιβράδυνσης του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, λαμβανομένης υπόψη της μείωσης των τιμών του πετρελαίου, ένα τέτοιο ποσοστό υποδηλώνει την ύπαρξη ενός λανθάνοντος πληθωρισμού κόστους (διάγραμμα 4). Ανησυχητική επίσης από την άποψη της ΟΝΕ είναι η άνιση εξέλιξη των τιμών στο εσωτερικό της Κοινότητας στο διάστημα μεταξύ 1988 και 1990 (διάγραμμα 5).

Διάγραμμα 4

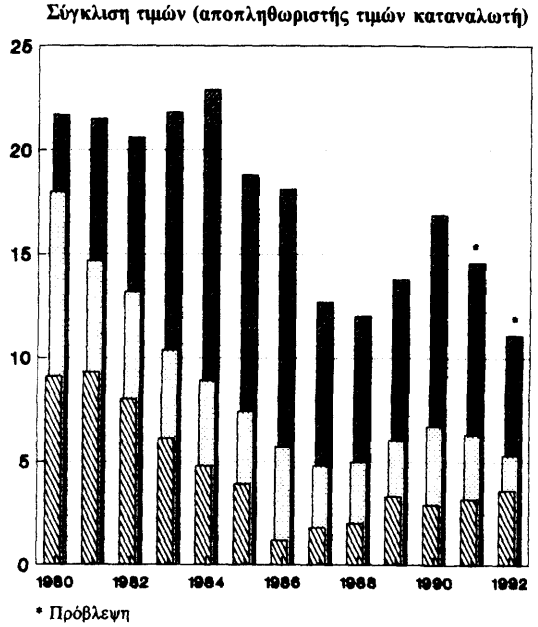
Τιμές, κόστος και προσφορά χρήματος (EUR-12, %)

* Πρόβλεψη

Διάγραμμα 5

Σύγκλιση τιμών (αποπληθωριστής τιμών καταναλωτή)

* Πρόβλεψη

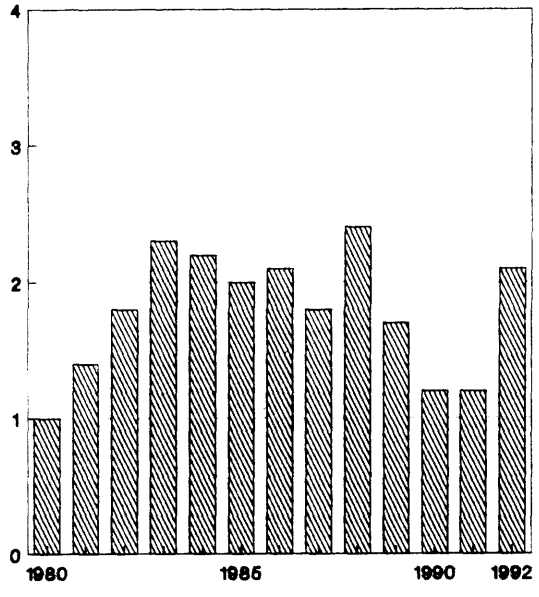
Eur-7 Eur-3 Eur-2

Eur-7: B, Dk, D, F, Irl, L, Nl. Eur-3: Sp, I, UK. Eur-2: Gr, P.

Ο ρυθμός αύξησης της απασχόλησης δεν προσαρμόστηκε αμέσως στην επιβράδυνση της δραστηριότητας, πράγμα που οδήγησε σε συγκυριακή μείωση της παραγωγικότητας (διάγραμμα 6). Η αύξηση της απασχόλησης συνεχίστηκε το 1990 με τον ίδιο ρυθμό όπως και κατά το 1989 (1,6 %). Η αύξηση ήταν ιδιαίτερα αισθητή στη Γερμανία, πράγμα που εξηγείται εν μέρει από την αύξηση της προσφοράς ειδικευμένου εργατικού δυναμικού από την Ανατολική Γερμανία και την Ανατολική Ευρώπη. Όμως, η αύξηση της ανεργίας ήταν επίσης αξιοσημείωτη και στις άλλες χώρες της Κοινότητας, εκτός από την Ελλάδα, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία. Σύμφωνα με τις προβλέψεις η αύξηση της απασχόλησης στην Κοινότητα αναμένεται ότι θα πέσει στα επίπεδα του 0,2 % το 1991, υπολογίζεται πάντως ότι θα αντισταθμιστεί κατά μεγάλο μέρος από την προβλεπόμενη αύξηση του εργατικού δυναμικού. Η συνεχής μείωση του ποσοστού ανεργίας από το 1986 αναμένεται ότι θα ανατραπεί και από 8,2 % το 1990 θα αυξηθεί σε 8,7 % το 1991.

Διάγραμμα 6

Κύκλος παραγωγής

II. ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1991 ΚΑΙ 1992

Στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 1991 οι κυριότεροι παράγοντες που οδήγησαν στη σημερινή κάμψη, είτε έπαψαν να υφίστανται, είτε αντιστράφηκαν: η κρίση του Κόλπου έληξε, οι τιμές του πετρελαίου επέστρεψαν στα προ της σύρραξης επίπεδα, αναμένεται ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά το δεύτερο εξάμηνο, η πτωτική τάση του δολαρίου αναστράφηκε και η εμπιστοσύνη αποκαθίσταται προοδευτικά.

Μπορεί να αναμένεται συνεπώς επιβεβαίωση των βασικών ευνοϊκών προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης στην Κοινότητα. Σύμφωνα με τις προβλέψεις αναμένεται ότι η πραγματική ανάπτυξη θα φτάσει στο χαμηλότερο σημείο της μέσα στο χρόνο με την προοπτική μιας ανάκαμψης της οικονομικής δραστηριότητας κατά το δεύτερο εξάμηνο: η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ υπολογίζεται να αυξηθεί από 1,25 % το 1991 σε 2,25 % το 1992, κυρίως λόγω της αύξησης της ζήτησης καταναλωτικών και επενδυτικών αγαθών.

A. Οι κίνδυνοι

Οι σχετικά ευνοϊκές προσδοκίες οφείλονται κατά κύριο λόγο στη βελτίωση του κλίματος τόσο για τους καταναλωτές όσο και για τους επιχειρηματίες. Οποιαδήποτε καθυστέρηση στην αποκατάσταση του κλίματος εμπιστοσύνης ενδέχεται να εξασθενίσει τις οικονομικές επιδόσεις της Κοινότητας. Από τη στιγμή που θα αποκατασταθεί η αισιοδοξία των καταναλωτών και εφόσον δεν θιγούν τα πραγματικά εισόδηματα κι μάλιστα αυξηθούν ελαφρά, αναμένεται ότι θα αυξηθεί προοδευτικά η καταναλωτική ζήτηση.

Η ανάκαμψη των επενδύσεων το 1992 βασίζεται εν μέρει στην υπόθεση ότι η επιδείνωση στο μέτωπο των μισθών ήταν παροδική μόνο και ότι οι πραγματικές μισθολογικές αυξήσεις ανά εργαζόμενο θα μειωθούν από 2,25 κατά μέσο όρο στο διάστημα μεταξύ 1986 και 1991 σε 1,5 το 1992. Σε περίπτωση που η υπόθεση αυτή δεν υλοποιηθεί δεν θα βελτιωθεί η αποδοτικότητα για τρίτο κατά σειρά χρόνο στην Κοινότητα συνολικά, πράγμα που θα έχει αρνητικές επιπτώσεις στις προσδοκίες για επενδύσεις. Η κατάσταση ενδέχεται να επιδεινωθεί σε περίπτωση περαιτέρω εξασθένισης της οικονομικής δραστηριότητας παράλληλα με συνέχιση της μείωσης των κερδών.

Ένας άλλος επικίνδυνος παράγοντας είναι η αστάθεια του δολαρίου. Τα τελευταία χρόνια η συμπεριφορά του δολαρίου υπήρξε ιδιαίτερα ασταθής. Παρά το γεγονός ότι θεωρείται σήμερα ελάχιστα πιθανή μια νέα πτώση, ωστόσο δεν μπορεί να αποκλειστεί σε περίπτωση που η προβλεπόμενη ανάκαμψη στις Ηνωμένες Πολιτείες δεν πραγματοποιηθεί το 1991. Εξάλλου μια σημαντική ανατίμηση του δολαρίου θα έχει αρνητικές συνέπειες για την Κοινότητα: παρά τη σημαντική βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, θα αυξήσει παράλληλα τις πληθωριστικές τάσεις προκαλώντας αύξηση των τιμών των εισαγόμενων από τρίτες χώρες προϊόντων.

Β. **Τομείς στους οποίους απαιτείται βελτίωση των επιδόσεων**

Η συνεχιζόμενη επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας δεν απαιτεί σημαντική μεταβολή των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Το γεγονός ότι οι βασικές προϋποθέσεις της ανάπτυξης εξακολουθούν να παραμένουν θετικές δημιουργεί το απαιτούμενο δυναμικό που θα επιτρέψει την ταχεία ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας: η αύξηση του εισοδήματος των νοικοκυριών, η πτωτική τάση των μακροπρόθεσμων επιτοκίων, το χαμηλό επίπεδο των αποθεμάτων κατά τη διάρκεια του 1991 αποτελούν στοιχεία τα οποία επιτρέπουν να προβλεφθεί ταχεία επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης. Υπάρχουν ωστόσο ορισμένοι τομείς, όπου οι εξελίξεις δεν είναι τόσο ικανοποιητικές και όπου θα πρέπει να εξασφαλιστεί μεγαλύτερη πρόοδος.

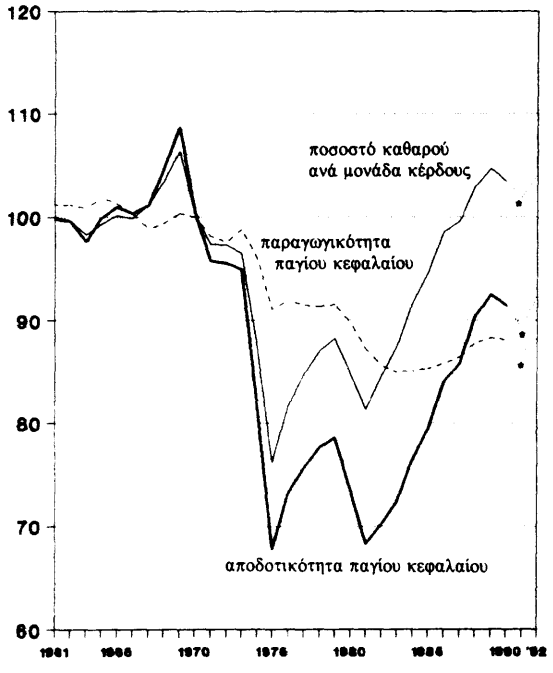
1. *Αποδοτικότητα, ανάπτυξη και απασχόληση*

Η βελτίωση των βασικών προϋποθέσεων ανάπτυξης κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 δεν ήταν τυχαία, αλλά υπήρξε αποτέλεσμα ενός συνεκτικού συνόλου πολιτικών που στόχευαν στην τόνωση των επιδόσεων της Ευρώπης όσον αφορά την ανάπτυξη υποβοηθούμενες από ένα σχετικά ευνοϊκό διεθνές περιβάλλον. Εκτός από τις ευνοϊκές προοπτικές για την τελική ζήτηση, η εξέλιξη των μισθών θα διαδραματίσει επίσης βασικό ρόλο στη διαδικασία της οικονομικής ανάκαμψης. Η συγκρατημένη εξέλιξη των μισθών αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση, τόσο για την ενθάρρυνση των επενδύσεων που δημιουργούν απασχόληση, όσο και για την περαιτέρω μείωση του ποσοστού ανεργίας που εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Η σχετικά δυσμενής εξέλιξη των μισθών που σημειώθηκε πρόσφατα δεν είχε ακόμη σοβαρές επιπτώσεις στις μεσοπρόθεσμες προοπτικές της Κοινότητας όσον αφορά τα κέρδη. Η αποδοτικότητα είχε βελτιωθεί σημαντικά κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80 και η πρόσφατη επιδείνωση της κατάστασης δεν μετέβαλε σημαντικά την γενική εικόνα. Ωστόσο, η καθαρή απόδοση του πάγιου κεφαλαίου δεν έχει επανέλθει ακόμη στο μέσο επίπεδό της της περιόδου 1961-1973, δεδομένου ότι σήμερα χρειάζεται περισσότερο κεφάλαιο ανά μονάδα παραγωγής (διάγραμμα 7). Μια περαιτέρω αύξηση του ποσοστού επενδύσεων θα ήταν ευπρόσδεκτη, δεδομένου ότι θα εξακολουθούν να υπάρχουν υψηλά επίπεδα ανεργίας. Για το σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν βάσιμες προσδοκίες για μια περαιτέρω βελτίωση της αποδοτικότητας.

Διάγραμμα 7

Δείκτες Αποδοτικότητας EUR-12, Δείκτες 1961-1973 = 100

* Πρόβλεψη

Η συγκράτηση των μισθών αποτελεί βασική προϋπόθεση για την ενθάρρυνση των επενδύσεων που δημιουργούν θέσεις απασχόλησης. Το επίπεδο αύξησης των πραγματικών μισθών θα πρέπει να παραμείνει χαμηλότερο από το επίπεδο αύξησης του συνόλου των παραγωγικών συντελεστών, ώστε να αποφευχθεί η στροφή σε μορφές παραγωγής μεγαλύτερης έντασης κεφαλαίου και να βελτιωθεί περαιτέρω ο ρόλος της απασχόλησης στην ανάπτυξη. Πράγματι, το ποσοστό ανεργίας το οποίο ανήλθε σε 8,2 % κατά το 1990, παραμένει σε υπερβολικά υψηλά επίπεδα και θα αυξηθεί περαιτέρω κατά το 1991 και το 1992. Θα πρέπει λοιπόν να καταβληθούν προσπάθειες για τη μείωση του. Η ένταση των μισθολογικών πιέσεων, τη στιγμή κατά την οποία εμφανίζονται τόσο υψηλά επίπεδα ανεργίας, φανερώνει την έλλειψη ευελιξίας στη λειτουργία της αγοράς εργασίας.

Αν και οι προοπτικές για το 1991 δεν δημιουργούν ακόμη ανησυχίες, οι μεγάλες μισθολογικές αυξήσεις που έγιναν στη Γερμανία συνιστούν δυνητική απειλή, δεδομένου ότι κινδυνεύουν να υπονομεύσουν τη σταθερότητα των τιμών στη χώρα η οποία κατά το παρελθόν παρουσίαζε τις καλύτερες επιδόσεις όσον αφορά τις τιμές από όλες τις χώρες του ΕΝΣ και το νόμισμα της οποίας αποτέλεσε για το λόγο αυτό το βασικό σημείο αναφοράς. Επιπλέον, εάν οι αυξήσεις αυτές εξαπλωθούν και στις γειτονικές χώρες, η κατάσταση ενδέχεται να γίνει πραγματικά ανησυχητική και να δημιουργήσει πληθωρισμό κόστους. Το γεγονός το οποίο δημιουργεί μεγαλύτερες ανησυχίες, είναι ότι στις χώρες αυτές ενδέχεται να υπάρξει μια τάση να γίνουν ευκολότερα αποδεκτές οι μεγάλες αυξήσεις των μισθών, δεδομένου ότι δεν θα έβλαπταν την εξωτερική ανταγωνιστικότητα. Στην περίπτωση αυτή όμως θα ήταν επιζήμιες για την αποδοτικότητα και θα έθεταν έτσι σε κίνδυνο το δυναμικό της οικονομίας για ανάπτυξη, επενδύσεις και απασχόληση.

Αλλά και στο Ηνωμένο Βασίλειο, η κατάσταση όσον αφορά τους μισθούς δεν είναι ακόμη ικανοποιητική, αν και αναμένονται ορισμένες βελτιώσεις κατά το 1991 και το 1992, δεδομένου ότι η συμμετοχή της χώρας αυτής στο ΕΝΣ δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια πιο ορθολογική διαμόρφωση των μισθών.

Επίσης στην Πορτογαλία, την Ελλάδα, την Ιταλία κα την Ισπανία, οι αναμενόμενες μισθολογικές εξελίξεις, αν και δεν θα επηρεάσουν αρνητικά την αποδοτικότητα, δεν πρόκειται ωστόσο να συμβάλλουν στη βελτίωση της σύγκλισης σε ονομαστικούς όρους. Στις υπόλοιπες κοινοτικές χώρες, η κατάσταση δεν φαίνεται να δημιουργεί ανησυχίες υπό την προϋπόθεση ότι θα επιβεβαιωθούν οι σημερινές προβλέψεις.

2. *Πληθωρισμός*

Οι συγκρατημένες μισθολογικές αυξήσεις έχουν μεγάλη σημασία, όχι μόνο για τη βελτίωση της απασχόλησης, αλλά και για την ενίσχυση της σύγκλισης σε ονομαστικούς όρους μέσα στην

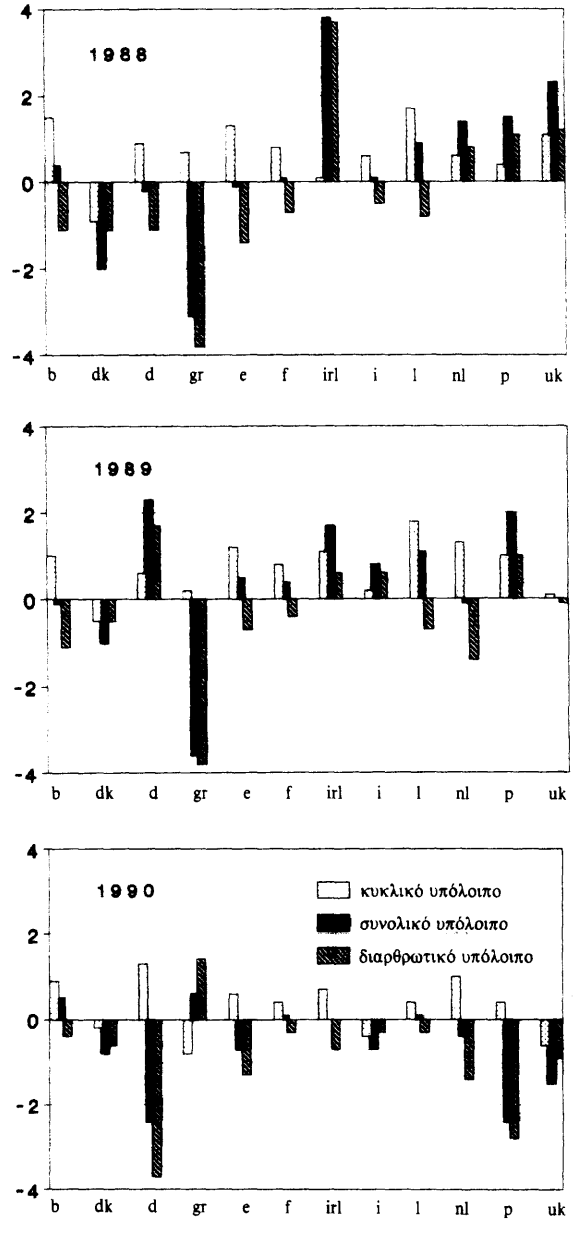
Κοινότητα. Εκτός από την εξέλιξη των μισθών, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή και στην εξέλιξη του πληθωρισμού. Αν και αναμένεται βελτίωση της σύγκλισης των επιπέδων των τιμών καταναλωτή, δυστυχώς η σύγκλιση αυτή θα συνοδευτεί και από ταυτόχρονη άνοδο του πληθωρισμού, κυρίως λόγω της επιδείνωσης των επιδόσεων της Γερμανίας όσον αφορά τις τιμές. Όσον αφορά τη σύγκλιση σε ονομαστικούς όρους, η οποία απαιτείται στο πλαίσιο του ΕΝΣ, η κατάσταση δεν είναι ικανοποιητική.

3. *Η σύγκλιση των δημοσιονομικών πολιτικών*

Όπως στην περίπτωση των τιμών, έτσι και στο δημοσιονομικό τομέα δεν επιτεύχθηκε ικανοποιητική σύγκλιση, δεδομένου ότι δεν υπήρξε περαιτέρω πρόοδος από το 1989 και έπειτα. Η διαδικασία της δημοσιονομικής σταθεροποίησης που άρχισε στις περισσότερες χώρες κατά το 1983, βρίσκεται σε στασιμότητα. Πράγματι, η βελτίωση που σημειώθηκε κατά τα τελευταία χρόνια φαίνεται ότι οφειλόταν κατά το μεγαλύτερο μέρος της στην ευνοϊκή συγκυρία και ενδέχεται μάλιστα να ακολουθηθεί από μια διαρθρωτική επιδείνωση των δημοσιονομικών υπολοίπων (διάγραμμα 8). Για το σύνολο της Κοινότητας, οι καθαρές δανειακές ανάγκες εκτιμάται ότι θα αυξηθούν από 3 % του ΑΕΠ το 1989 σε 4 % το 1990 και 4,5 % το 1991. Επομένως, στις περισσότερες χώρες είναι απαραίτητη η ενίσχυση των προσπαθειών για δημοσιονομική σταθεροποίηση.

Διάγραμμα 8

Διαρθρωτικές και κυκλικές μεταβολές των δημοσιονομικών υπολοίπων (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

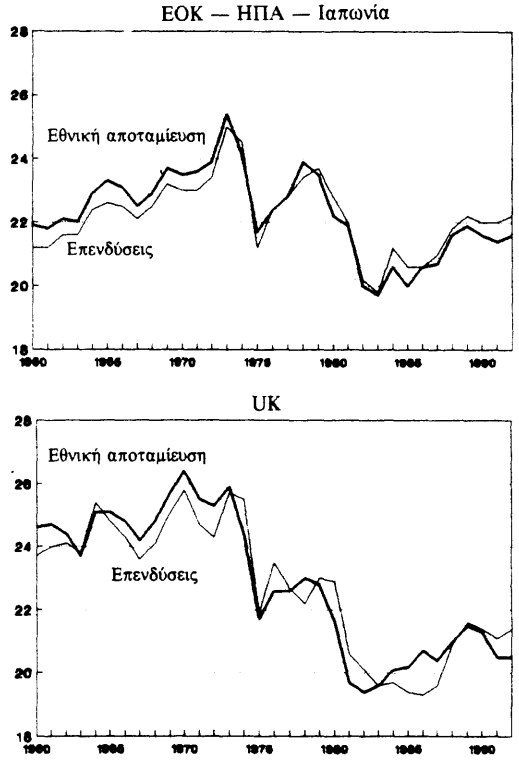

4. *Η ανεπάρκεια της αποταμίευσης*

Οι πρόσφατες εξελίξεις του δημοσιονομικού τομέα στην Κοινότητα προκαλούν ανησυχίες, όχι μόνο λόγω του επιπέδου σύγκλισης που απαιτείται για την επίτευξη της ΟΝΕ, αλλά και λόγω της αυξανόμενης έλλειψης κεφαλαίων στην παγκόσμια οικονομία, έλλειψη η οποία επιδεινώθηκε ακόμη περισσότερο με το άνοιγμα των ανατολικών ευρωπαϊκών χωρών. Εξάλλου, τα τελευταία χρόνια οι κύριες βιομηχανικές χώρες προσφεύγουν όλο και περισσότερο στην καθαρή αποταμίευση των υπολοίπων χωρών, κυρίως λόγω της μείωσης της πλεονάζουσας αποταμίευσης της Ιαπωνίας και ιδιαίτερα της Γερμανίας (διάγραμμα 9). Η ιδιωτική αποταμίευση παρέμεινε αρκετά σταθερή κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '80, δεδομένου ότι η μείωση της αποταμίευσης των νοικοκυριών αντισταθμίστηκε από την αύξηση της αποταμίευσης των επιχειρήσεων. Ο σημαντικότερος παράγων ο οποίος εξηγεί την πτώση της αποταμίευσης στις βιομηχανικές χώρες είναι τα υπερβολικά μεγάλα ελλείμματα του κρατικού προϋπολογισμού στις σημαντικότερες χώρες, Εάν δεν βελτιωθεί η κατάσταση αυτή, τότε όχι μόνο θα υπονομευθεί το δυναμικό εσωτερικής ανάπτυξης των χωρών αυτών, αλλά επιπλέον θα τεθούν σε κίνδυνο και οι προσπάθειες για την ανατροπή της απαράδεκτης και ανεπιθύμητης ροής καθαρών πόρων από τις αναπτυσσόμενες προς τις βιομηχανικές χώρες, ροή η οποία συνεχίστηκε καθόλη τη διάρκεια της δεκαετίας του '80.

Διάγραμμα 9

Αποταμίευση και επενδύσεις στις κύριες βιομηχανικές χώρες (ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Μια γενικευμένη μείωση της αποταμίευσης μπορεί να οδηγήσει σε διαρκή και σημαντική συρρίκνωση των διεθνών κεφαλαιαγορών και σε σημαντική άνοδο των μακροπρόθεσμων επιτοκίων. Θα πρέπει άλλωστε να υπενθυμιστεί ότι η μείωση της ζήτησης επενδύσεων κατά το 1990 και το 1991 επέτρεψε στο δημόσιο τομέα να απορροφήσει μεγαλύτερο μερίδιο της αποταμίευσης, γεγονός το οποίο, μέχρι στιγμής, δεν προκάλεσε καμία υπερβολική πρόσθετη πίεση στα πραγματικά επιτόκια. Υπό τις συνθήκες αυτές, τα πραγματικά μακροπρόθεσμα επιτόκια ενδέχεται να παραμείνουν σε υψηλά επίπεδα, ή ακόμη και να αυξηθούν περισσότερο, εάν αυξηθεί εκ νέου η ζήτηση για επενδύσεις.

III ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Για τη στηριξη της οικονομικης αναπτυξης και της απασχολησης, η Κοινοτητα πρεπει να βασιστει κυριως στο δικο της δυναμικο Πρωταρχικη προυποθεση για την αναπτυξη της ειναι η δημιουργια κλιματος σταθεροτητας Για το λογο αυτο, η Κοινοτητα πρεπει να εξακολουθησει να εφαρμοζει προσεκτικες και ισορροπες νομισματικες και δημοσιονομικες πολιτικες Οι εν λογω πολιτικες θα συμβαλουν ταυτοχρονα στη διατηρηση των ευνοικων βασικων στοιχειων της αναπτυξης Η ολοκληρωση της εσωτερικης αγορας, η συνεχης εφαρμογη των διαρθρωτικων πολιτικων και οι περαιτερω βελτιωσεις στην οικονομικη και κοινωνικη συνοχη και στον τομεα του περιβαλλοντος θα ενισχυσουν με τη σειρα τους το δυναμικο της Κοινοτητας

Η επιδεινωση των προοπτικων βραχυπροθεσμης αναπτυξης της Κοινοτητας δεν αλλαζει κατ αναγκη τη βασικη θετικη εκτιμηση των υφισταμενων δυνατοτητων της κοινοτικης οικονομιας Εαν ακολουθηθουν οι απαραιτητες πολιτικες θα αποκατασταθει η εμπιστοσυνη των οικονομικων φορεων και η επενδυτικη δραστηριοτητα θα εμφανισει εκ νεου ισχυρη ανοδο οδηγωντας στη δημιουργια σημαντικου αριθμου θεσεων απασχολησης

Για να αντιμετωπιστουν αυτες οι προκλησεις απαιτειται περισσοτερο παρα ποτε η ενισχυση του συντονισμου των πολιτικων συμφωνα με την αποφαση για την πολυμερη εποπτεια κατα τη διαρκεια της πρωτης φασεως της ΟΝΕ Η πολυμερης εποπτεια καλυπτει ενα ευρυ φασμα μακροοικονομικων και διαρθρωτικων πολιτικων που αποσκοπουν στη διασφαλιση της συγκλισης των οικονομικων πολιτικων και επιδοσεων των κρατων μελων με στοχο τη διατηρηση η τη βελτιωση των συνθηκων για μια διαρκη αναπτυξη η οποια θα ευνοει τη δημιουργια θεσεων απασχολησης

A **Διατηρηση της σταθεροτητας του αναπτυξιακου κλιματος**

Στα πλαισια της νομισματικης πολιτικης ιδιαιτερη προσοχη θα πρεπει να εξακολουθησει να δινεται στην καταστολη των πληθωριστικων πιεσεων Οι αποκλινουσες κυκλικες θεσεις των κρατων μελων και η σταθεροποιηση των προσδοκουμενων συναλλαγματικων ισοτιμιων παρεχουν ορισμενα περιθωρια για τη μειωση των διαφορων των επιτοκιων χωρις να θετουν σε κινδυνο τις δεσμευσεις που εχουν ληφθει στον τομεα των συναλλαγματικων ισοτιμιων Ωστοσο, ελλειψει μιας κοινης νομισματικης πολιτικης κατα τη μεταβατικη περιοδο μέχρι το τελικο σταδιο της ΟΝΕ, η νομισματικη πολιτικη θα πρεπει να εφαρμοζεται με γνωμονα τοσο την καταταση ως προς τις εγχωριες τιμες οσο και τα κριτηρια που αφορουν τις συναλλαγματικες ισοτιμιες Αν δεν υποχωρησουν σαφως οι πληθωριστικες πιεσεις και εαν δεν παρασχει μεγαλυτερη στηριξη η δημοσιονομικη πολιτικη, δεν υπαρχουν περιθωρια για χαλαρωση της νομισματικης πολιτικης στην Κοινοτητα

Η δημοσιονομικη πολιτικη θα πρεπει να γινει ακομη αυστηροτερη οχι μονον με στοχο τη βελτιωση της συγκλισης κατα την πρωτη φαση της ΟΝΕ, αλλα και προκειμενου να συμβαλει στην αυξηση των γενικων αποταμιευσεων και στη μειωση της πιεσης επι της νομισματικης πολιτικης Δεδομενου οτι τα δημοσιονομικα εσοδα παρουσιαζουν ταση μειωσης ενω αντιθετα οι δαπανες εξαιτιας της ανεργιας ταση αυξησης, φαινεται αναποφευκτη μια καποια επιδεινωση των ισοζυγιων κατα το 1991 ως το αποτελεσμα των αυτοματων σταθεροποιητων Ωστοσο, για την προωθηση της διαδικασιας σταθεροποιησης, θα ηταν σκοπιμο να μην αντικατοπτριζεται η κυκλικη επιδεινωση της δημοσιονομικης θεσης παρα μονον εν μερει στο συνολικο δημοσιονομικο υπολοιπο, ουτως ωστε να ειναι δυνατον να συνεχιστει η διαρθρωτικη βελτιωση Οι κανονες που αποσκοπουν στον περιορισμο των ελλειμματων και του χρεους του δημοσιου τομεα, με τον καθορισμο των οποιων ασχολειται η Κοινοτητα τη στιγμη αυτη στο πλαισιο της διακυβερνητικης συνδιασκεψης, θα μπορουσαν να συμβαλουν σημαντικα στην εξυγιανση των δημοσιων οικονομικων μεσοπροθεσμα Στην πραγματικοτητα, ηδη απο τωρα, κατα τη διαρκεια της μεταβατικης περιοδου, οι κανονες αυτοι θα μπορουσαν να χρησιμευσουν ως ανεπισημες κατευθυντηριες γραμμες για την εκτιμηση των δημοσιονομικων θεσεων κατα τροπο ωστε να διασφαλιστει η επιτευξη επαρκους προοδου κατα την πρωτη φαση της ΟΝΕ

Η αυξηση των μισθολογικων πιεσεων σε ενα πλαισιο το οποιο εξακολουθει να χαρακτηριζεται απο υψηλο επιπεδο ανεργιας υπογραμμιζει την αναγκη για μια ουσιαστικοτερη διαρθρωτικη αναμορφωση των αγορων εργασιας προκειμενου να ενισχυθουν οι επενδυσεις που δημιουργουν θεσεις απασχολησης Θα ηταν σκοπιμο να προωθηθει μια δραστικοτερη πολιτικη στον τομεα της αγορας εργασιας, στα πλαισια της οποιας μεγαλυτερη εμφαση θα δινεται στην επαγγελματικη επανεκπαιδευση απ ο,τι στα επιδοματα ανεργιας Θα πρεπει επισης να αρθουν και τα υπολοιπα εμποδια για τη δημιουργια θεσεων απασχολησης, ενω οι διαδικασιες καθορισμου των μισθων θα πρεπει να αντικατοπτριζουν περισσοτερο τις διαφορες παραγωγικοτητας, κατα τροπο ωστε να βελτιωθει η προσαρμογη της ζητησης και της προσφορας εργατικου δυναμικου

B **Η εκμεταλλευση των δυνατοτητων της Κοινοτητας**

Οι γενικες πολιτικες οι οποιες πρεπει να εφαρμοστουν για να τεθουν σε ελεγχο οι πληθωριστικες πιεσεις καθως και οι διακυμανσεις των ποσοστων πληθωρισμου ειναι οι ιδιες με εκεινες που ειναι απαραιτητες για τη δημιουργια των προυποθεσεων υλοποιησης των μεγαλων κοινοτικων στοχων

Οικονομική και Νομισματική Ένωση, ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς, οικονομική και κοινωνική συνοχή. Συγχρόνως, οι στόχοι αυτοί συμπληρώνουν τις πολιτικές που ακολουθούνται σε εθνικό επίπεδο.

1. *Ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς*

Για να εξασφαλισθεί το οικονομικό μέλλον της Ευρώπης τέθηκε σε εφαρμογή πρόγραμμα δημιουργίας μιας αγοράς η οποία καλύπτει όλη την ευρωπαϊκή ήπειρο. Ένα από τα βασικά εμπόδια τα οποία συνεχίζουν να υφίστανται στην Ευρώπη είναι η κατάμηση των αγορών της, γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολη την επίτευξη του άριστου επίπεδου παραγωγής, καθυστερεί την τεχνολογική πρόοδο, και εμποδίζει την εξέλιξη του τομέα των υπηρεσιών, στον οποίο η ανάπτυξη είναι ιδιαίτερα σημαντική. Το άνοιγμα των ευρωπαϊκών συνόρων θα ενισχύσει τον ανταγωνισμό. Η αυξημένη εξειδίκευση και αποτελεσματικότητα της παραγωγής θα βελτιώσουν σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες επιλογής των καταναλωτών.

Το πρόγραμμα υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς αποτελεί τη βασική κινητήρια δύναμη της εξέλιξης αυτής και βελτιώνει τις προοπτικές ανάπτυξης και ευημερίας στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Οι οικονομικοί φορείς αναμένουν με μεγάλη ανυπομονησία τις ιδιαίτερα ανταγωνιστικές συνθήκες που πρόκειται να ισχύσουν από το 1992 καθώς και τις νέες προϋποθέσεις και ευκαιρίες που θα παρουσιαστούν. Όλο και περισσότερες επιχειρήσεις έχουν αρχίσει να λειτουργούν διευρύνοντας τις αγορές τους και προσαρμόζοντας τις στρατηγικές τους. Πλην των θετικών επιπτώσεων από την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων στο εσωτερικό της Κοινότητας καθώς και την εξάλειψη των τεχνικών εμποδίων στην ελεύθερη διακίνηση αγαθών και υπηρεσιών, ιδιαίτερα όσον αφορά τις τελευταίες στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, η ανάπτυξη θα επηρεαστεί επίσης θετικά από την υποχρεωτική αναδιάρθρωση της βιομηχανίας καθώς και του κλάδου των υπηρεσιών όπως επίσης και από τις μεταβολές των στρατηγικών προώθησης και εμπορίας.

Η αποτελεσματική κοινοτική πολιτική ανταγωνισμού είναι απαραίτητη στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς διότι τα μέτρα και οι πρακτικές οι οποίες περιορίζουν ή αποτρέπουν την ύπαρξη ανταγωνισμού (αύξηση των επιδοτήσεων ή συμφωνίες συμπράξεων της αγοράς) μειώνουν τις θετικές αυτές επιπτώσεις. Η ολοκλήρωση της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, σε σύντομο χρονικό διάστημα, με τη θέσπιση ενός κοινού νομίσματος, θα ενίσχυε περαιτέρω την ευνοϊκή διάθεση καθώς και τις προσδοκίες των επιχειρηματικών φορέων, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα.

Οι μεγάλες αυτές προσδοκίες δεν θα πρέπει να μείνουν ανεκπλήρωτες. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η τήρηση της προθεσμίας της 1ης Ιανουαρίου 1993 για την ολοκλήρωση της εσωτερική αγοράς. Αποτελεί συνεπώς βασική προϋπόθεση να ληφθούν το γρηγορότερο δυνατόν οι εναπομένουσες αποφάσεις επί των προτάσεων που περιλαμβάνονται στη Λευκή Βίβλο του 1985. Έχει επιτευχθεί ήδη σημαντική πρόοδος και έχουν ληφθεί αποφάσεις σε όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Η Επιτροπή έχει ήδη υποβάλει όλες τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στη Λευκή Βίβλο και το Συμβούλιο έχει εγκρίνει περισσότερο από τα δύο τρίτα των προτάσεων αυτών. Η Επιτροπή στρέφει την προσοχή της στα προβλήματα εφαρμογής (έχουν ήδη ληφθεί περισσότερο από 72 % των απαραίτητων εθνικών μέτρων) καθώς και στην ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς. Σημαντικές αποφάσεις πρέπει ακόμη να ληφθούν σε τομείς που αφορούν την πλήρη εξάλειψη των συνοριακών ελέγχων στο εσωτερικό της Κοινότητας. Το Συμβούλιο πρέπει να δώσει προτεραιότητα στους τομείς αυτούς (που αφορούν την προσέγγιση των συντελεστών έμμεσης φορολογίας) και να εποπτεύει την κατάσταση επί μονίμου βάσεως για να εξασφαλιστεί ότι οι αποφάσεις λαμβάνονται με τέτοιο τρόπο που να καθιστούν αμετάκλητη την πρόοδο προς την ολική κατάργηση των εσωτερικών συνόρων, όπως συμβαίνει για το υπόλοιπο πρόγραμμα. Τα κράτη μέλη, οφείλουν να επιταχύνουν την ενσωμάτωση των αποφάσεων και να εξαλείψουν κάθε πιθανότητα καθυστέρησης μέχρι το τέλος του 1991.

2. *Βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής*

Η βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής θα ενισχύσει επίσης τις προοπτικές ανάπτυξης. Ένας ρυθμός ανάπτυξης μεγαλύτερος του μέσου όρου για τις λιγότερο ευημερούσες χώρες θα συνέβαλε στην άνοδο του αναπτυξιακού δυναμικού του συνόλου της κοινοτικής οικονομίας.

Η ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής καθώς και ο στόχος της εναρμονισμένης ανάπτυξης όλων των ευρωπαϊκών περιοχών επιβεβαιώθηκαν στο άρθρο 130 της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Η άνω του μέσου όρου ανάπτυξη στις χώρες αυτές και τις περιοχές, όπως συνέβη τα τελευταία χρόνια στην Ισπανία, την Πορτογαλία και την Ιρλανδία, όχι όμως στην Ελλάδα, είχε σαν αποτέλεσμα τη μείωση της διαφοράς των εισοδημάτων (πίνακας 4) και αύξησε τις αναπτυξιακές δραστηριότητες για το σύνολο της Κοινότητας. Οι οικονομικά εύρωστες χώρες θα μπορούσαν να συμβάλουν στη διαδικασία αυτή με τη διατήρηση ενός δυναμικού πρότυπου ανάπτυξης και το άνοιγμα των αγορών τους στο εμπόριο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Μείωση των διαφορών στην Κοινότητα· κατά κεφαλήν ΑΕΠ (1) σε τρέχουσες τιμές και αγοραστικές ισοτιμίες (EUR 12 = 100)

	Ελλάδα	Ισπανία	Ιρλανδία	Πορτογαλία
1986	55,9	72,8	63,4	52,5
1987	54,1	74,7	64,4	53,7
1988	54,2	75,7	64,7	53,7
1989	54,0	76,9	67,0	54,9
1990	52,9	77,8	68,6	55,6
1991	52,6	79,2	68,7	57,1
1991-1986	−3,3	+6,4	+5,3	+4,6

(1) Η αναφορά στο ΑΕΠ είναι δυνατόν να δώσει υπερβολική εικόνα της προόδου στο βαθμό όπου οι μεταφορές εισοδημάτων στο εξωτερικό πιθανόν να υπερβαίνουν την ονομαστική αύξηση του ΑΕΠ.

Ο διπλασιασμός των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων και η παράλληλη ενίσχυση των χρηματοδοτικών μέσων θα θέσουν στη διάθεση της Ελλάδας, της Πορτογαλίας και της Ιρλανδίας πόρους, το ύψος των οποίων θα ανέλθει σε 3 έως 5 % του ΑΕΠ κατά το 1992. Τα μέτρα αυτά συμβάλλουν στην ουσιαστική βελτίωση των διαρθρωτικών πολιτικών που έχει ήδη επιτευχθεί. Οι οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, τόσο σε εθνικό όσο και σε κοινοτικό επίπεδο, θα πρέπει να αποτελέσουν τη βάση διαρκούς σχετικής αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ, χωρίς πληθωριστικές πιέσεις και ανεξέλεγκτες εσωτερικές και εξωτερικές ανισορροπίες. Η μείωση πάντως των αναπτυξιακών διαφορών αποτελεί κατά κύριο λόγο ευθύνη των ενδιαφερόμενων χωρών, μέσω της υιοθέτησης κατάλληλων πολιτικών.

3. *Διαρθρωτική προσαρμογή*

Οι διαρθρωτικές πολιτικές βελτιώνουν τη δυνατότητα προσαρμογής των οικονομιών των κρατών μελών. Ευνοούν την ευελιξία των αγορών αγαθών και συντελεστών παραγωγής και αυξάνουν την έκταση και την ταχύτητα αντανάκλασης των μεταβολών των συνθηκών αγοράς στο επίπεδο των τιμών. Οι διαρθρωτικές πολιτικές μειώνουν με τον τρόπο από το δυνητικό μέγεθος καθώς και τη διάρκεια του κόστους προσαρμογής λόγω των σημειούμενων μεταβολών.

Παράλληλα με το πρόγραμμα ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς, τα κράτη μέλη έχουν επιφέρει ορισμένες διαρθρωτικές βελτιώσεις για να αντιμετωπίσουν τον αυξανόμενο ανταγωνισμό λόγω ενοποίησης της αγοράς. Μέχρι σήμερα οι βασικές πρωτοβουλίες αφορούν την απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών και την αναδιάρθρωση της φορολογίας των φυσικών και των εταιρειών.

Οι κυβερνήσεις και η Κοινότητα έχουν αναλάβει πρωτοβουλίες για τη βελτίωση των δυνατοτήτων αντιμετώπισης των αγορών εργασίας απέναντι στις αλλαγές αυτές και πολλά κράτη μέλη έχουν δώσει μεγάλη προτεραιότητα σε πολιτικές εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι πολιτικές αυτές αποτελούν ουσιαστικό στοιχείο των προσπαθειών για τη μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας. Εξάλλου, θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις πρωτοβουλίες της διαρθρωτικής πολιτικής για την επίτευξη ευελιξίας στον τομέα της απασχόλησης.

Θα πρέπει επίσης να επέλθουν ευρύτερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα προκειμένου να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά του και να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η ισότητα των όρων ανταγωνισμού μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων.

Η αύξηση της οικονομικής αποτελεσματικότητας και η καλύτερη κατανομή των πόρων αποτελούν στόχους οι οποίοι πρέπει να επιτευχθούν όχι μόνο σε επίπεδο Κοινότητας αλλά σε παγκόσμια κλίμακα. Οι συνομιλίες στα πλαίσια του Uruguay-Round αποτελούν κοινή προσπάθεια για την προώθηση του εμπορίου και της οικονομικής ανάπτυξης. Η Κοινότητα, ως ο μεγαλύτερος εμπορικός εταίρος, έχει κάθε συμφέρον επιτυχούς ολοκλήρωσης των εν λόγω συνομιλιών, οι οποίες αποτελούν συγχρόνως το μέσο για την παροχή μεγαλύτερων δυνατοτήτων στους ασθενέστερους εταίρους και κυρίως τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης καθώς και τις αναπτυσσόμενες χώρες.

4. *Η πρόκληση στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος*

Όπως οι προηγούμενες πετρελαϊκές κρίσεις συνέβαλαν στη ρήξη της παράλληλης εξέλιξης που υπήρχε στις δεκαετίες του '50 και '60 μεταξύ της οικονομικής ανάπτυξης και της κατανάλωσης ενέργειας, έτσι και τώρα εδραιώνεται η πεποίθηση, που αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα λόγω της κρίσης στον Περσικό Κόλπο, ότι θα πρέπει να σπάσει ο κρίκος που συνδέει την οικονομική ανάπτυξη με την μόλυνση του περιβάλλοντος. Ωστόσο, η κατάσταση που επικρατεί στις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες έχουν πολύ υψηλότερο βαθμό μόλυνσης από ό,τι οι ευπορότερες κοινοτικές χώρες, δείχνει ότι η ανάπτυξη και η μόλυνση του περιβάλλοντος δεν ακολουθούν πάντα παράλληλη πορεία. Η συγκριτικά καλύτερη θέση της Κοινότητας δεν αποτελεί λόγο εφησυχασμού και η κατάσταση θα πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά. Πάντως, υπάρχει όντως μια σχέση μεταξύ του μηχανισμού τιμών και της μόλυνσης του περιβάλλοντος. Συχνά οι τιμές της αγοράς δεν ενσωματώνουν το πλήρες περιβαλλοντικό κόστος που αντιπροσωπεύει για την κοινωνία η παραγωγή ή η χρήση των προϊόντων. Επιπλέον, οι ιδιωτικοί οικονομικοί φορείς έχουν την τάση να μην λαμβάνουν υπόψη τους τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων τους στο περιβάλλον, όταν αποφασίζουν να καταναλώσουν αγαθά ή να πραγματοποιήσουν επενδύσεις.

Συνεπώς, βασικός άξονας κάθε ολοκληρωμένης πολιτικής για την αντιμετώπιση του προβλήματος την μόλυνσης (εκτός από την αναπόφευκτη ανάγκη λήψης ρυθμιστικών μέτρων) πρέπει να είναι η εσωτερίκευση αυτών των εξωτερικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων έτσι ώστε να δοθούν τα κατάλληλα μηνύματα στους οικονομικούς φορείς.

Στόχος είναι η μετατροπή των δομών της οικονομικής ανάπτυξης κατά τέτοιο τρόπο ώστε να φθάσουμε σε μια αποδεκτή αναπτυξιακή πορεία. Η ενίσχυση της πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος δεν αντιπροσωπεύει αναγκαστικά εμπόδιο για την ανάπτυξη ιδιωτικής επιχειρηματικής δράσης, αλλά μπορεί να προσφέρει στην αγορά αξιόλογες ευκαιρίες για όσους αναπτύξουν πρωτοβουλίες στην αναζήτηση προϊόντων και μεθόδων παραγωγής που δεν ρυπαίνουν το περιβάλλον.

Έχει γίνει πλέον ευρύτατα αποδεκτό ότι θα πρέπει να γίνει μεγαλύτερη χρήση οικονομικών και δημοσιονομικών μέτρων στην περιβαλλοντική πολιτική, αλλά η βέλτιστη πολιτική δεν μπορεί παρά να περιλαμβάνει ένα ισόρροπο συνδυασμό μέτρων που στηρίζονται στο μηχανισμό της αγοράς και παραδοσιακών ρυθμιστικών μέτρων. Τα κυριότερα παραδείγματα οικονομικών και δημοσιονομικών μέτρων είναι οι φόροι, οι εισφορές ή τα φορολογικά κίνητρα, τα συστήματα επιστροφής εγγυήσεων, οι εμπορεύσιμες άδειες εκπομπών και οι χρηματοπιστωτικές ενισχύσεις ή επιδοτήσεις. Στην περίπτωση των φόρων και των εισφορών, θα πρέπει να εξεταστούν οι επιπτώσεις στην ανταγωνιστική θέση της Κοινότητας και στους στόχους προτεραιότητας της εσωτερικής αγοράς.

Λόγω της σπουδαιότητας που έχει η διεθνής διάσταση της ρύπανσης του περιβάλλοντος απαιτείται διεθνής συντονισμός σε ευρεία κλίμακα. Εντός της Κοινότητας απαιτείται ένας ελάχιστος βαθμός εναρμόνισης για να αποφευχθεί η ενδεχόμενη σύγκρουση των μέτρων που λαμβάνονται με τους άλλους κοινοτικούς στόχους και για να εξασφαλιστεί η συμβατότητα των λαμβανομένων μέτρων στα διάφορα κράτη μέλη όταν πρόκειται για την επίλυση διεθνών προβλημάτων.

Γ. **Πολιτικές για τη βελτίωση της σύγκλισης**

Παρόλο που η Κοινότητα βελτίωσε σημαντικά τις επιδόσεις της στον τομέα της οικονομικής σύγκλισης από τις αρχές της δεκαετίας, σημειώθηκαν ορισμένες ανησυχητικές αποκλίσεις μεταξύ του 1988 και 1990. Εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα σε ορισμένες Χώρες και περιοχές. Επιπλέον οι απαιτήσεις σύγκλισης θα αυξηθούν ακόμη περισσότερο, ως αποτέλεσμα της πολυμερούς εποπτείας. Η σημαντική πρόοδος που έχει ήδη επιτευχθεί αποδεικνύει τα θετικά αποτελέσματα της πειθαρχίας που επιβλήθηκε με το μηχανισμό συναλλαγματικών ισοτιμιών του ΕΝΣ. Πράγματι, ο βαθμός σύγκλισης που έχει επιτευχθεί στα κράτη μέλη συνδέεται στενά με το βαθμό πειθαρχίας στον οποίο υποβλήθηκαν.

1. *Σύγκλιση τιμών και κόστους*

Ο βαθμός σύγκλισης των τιμών είναι ιδιαίτερα αισθητός στις χώρες εκείνες τα νομίσματα των οποίων κινήθηκαν εξαρχής εντός της ζώνης περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης. Από το 1986, το μέσο ποσοστό του πληθωρισμού (αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης) σ'αυτήν την ομάδα των χωρών ήταν γύρω στο 3 % ή και χαμηλότερο, αν και πρόσφατα αυξήθηκε. Η διασπορά στα επιμέρους ποσοστά πληθωρισμού είναι μικρότερη από ό,τι τη δεκαετία του 1960 και η απόκλιση μεταξύ του υψηλότερου (3,8 % στο Λουξεμβούργο) και του χαμηλότερου (2,5 % στη Δανία) ποσοστού πληθωρισμού για το 1990 μόλις ξεπερνά τη μία ποσοστιαία μονάδα (πίνακας 5).

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Σύγκλιση του πληθωρισμού στην Κοινότητα το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980 (1)

	1986	1989	1990	1991 (2)	1992 (2)
EUR-12	+3,8	+4,9	+5,0	+5,0	+4,6
	Χώρες με χαμηλά και συγκλίνοντα ποσοστά πληθωρισμού (3)				
EUR-7	+1,2	+3,3	+2,8	+3,2	+3,6
Βέλγιο	+0,5	+3,5	+3,5	+3,2	+3,6
Δανία	+2,9	+5,1	+2,6	+2,4	+2,6
Γερμανία	−0,2	+3,1	+2,5	+3,5	+4,2
Γαλλία	+2,9	+3,5	+3,0	+3,1	+3,2
Ιρλανδία	+4,3	+3,9	+2,6	+3,0	+3,0
Λουξεμβούργο	+1,1	+3,4	+3,8	+3,5	+3,5
Κάτω Χώρες	+0,2	+2,9	+2,6	+2,8	+2,9
	Χώρες με υψηλό πληθωρισμό				
EUR-3	+5,7	+6,0	+6,7	+6,3	+5,3
Ιταλία	+5,7	+5,8	+6,2	+6,3	+5,6
Ισπανία	+8,6	+6,6	+6,4	+5,9	+5,3
Ηνωμένο Βασίλειο	+4,4	+5,9	+7,2	+6,5	+5,1
	Χώρες με διψήφιο ποσοστό πληθωρισμού				
EUR-2	+18,1	+13,8	+16,9	+14,6	+11,3
Πορτογαλία	+13,8	+12,8	+13,6	+11,5	+ 9,8
Ελλάδα	+22,1	+14,7	+20,5	+18,0	+13,0

(1) Αποπληθωριστής ιδιωτικής κατανάλωσης.
(2) Προβλέψεις.
(3) Χώρες με χαμηλά και συγκλίνοντα ποσοστά πληθωρισμού κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 1980· πρόκειται για τις χώρες που συμμετείχαν εξαρχής στη ζώνη περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης του ΕΝΣ.ex

Η σύγκλιση των τιμών στις χώρες αυτές μέχρι το 1990, ανταποκρίνεται ήδη σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις για τη μετάβαση στο τελικό στάδιο της ΟΝΕ. Αυτή η σύγκλιση των ποσοστών του πληθωρισμού συνοδεύτηκε με σαφή επιβράδυνση των ποσοστών αύξησης του ονομαστικού και πραγματικού κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος, βελτιώνοντας έτσι την αποδοτικότητα των επενδύσεων.

Η επιτάχυνση του πληθωρισμού το 1990 και 1991 στις εν λόγω χώρες και ιδίως στη Γερμανία το 1992, δεν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ικανοποιητική από την άποψη της σταθερότητας και θα πρέπει να σταματήσει όσο το δυνατόν γρηγορότερα, αν ληφθεί μάλιστα υπόψη το γεγονός ότι η κύρια αιτία του πληθωρισμού φαίνεται πως είναι η αύξηση του κόστους εργασίας.

Το ποσοστό πληθωρισμού στη δεύτερη ομάδα των χωρών το 1990 εξακολουθεί να είναι δύο φορές μεγαλύτερο από εκείνο της πρώτης ομάδας. Η Ιταλία, η οποία ανήκει στη ζώνη περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης, και η Ισπανία, η οποία συμμετέχει στη ζώνη ευρύτερων περιθωρίων διακύμανσης από το 1989, πραγματοποίησαν επίσης σημαντική πρόοδο από τις αρχές του 1980, αλλά η κατάσταση ως προς τη σύγκλιση είναι λιγότερο ικανοποιητική. Η Ιταλία αντιμετωπίζει ισχυρές πιέσεις ως προς τους μισθούς· το ονομαστικό ανά μονάδα κόστος εργασίας έχει αυξηθεί κατά 9 % και άνω το 1990 έναντι ποσοστού κατώτερου του 5 % για τις χώρες που συμμετείχαν εξαρχής στη ζώνη περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης. Αυτές οι χώρες θα πρέπει σταδιακά να μειώσουν τον πληθωρισμό τους στα επόμενα δύο ή τρία χρόνια φθάνοντας το επίπεδο των χωρών της ζώνης περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει οι απαιτήσεις των διαφόρων κλάδων της οικονομίας για τη διάθεση πόρων να καταστούν περισσότερο συμβατές μεταξύ τους. Η θέσπιση πιο φιλόδοξων αλλά ρεαλιστικών στόχων για το επίπεδο του πληθωρισμού και η προσπάθεια υλοποιησής τους με σταθεροποιητικές νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές, μπορεί να συμβάλει στη δημιουργία ενός κλίματος σταθερότητας και να βοηθήσει στη δημιουργία ενός πλαισίου αναφοράς για την εξέλιξη των μισθών.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο ανήκει στη ζώνη ευρύτερων περιθωρίων διακύμανσης του μηχανισμού συναλλαγματικών ισοτιμιών, παρατηρήθηκε υψηλό ποσοστό πληθωρισμού (άνω του 7 % το 1990 για τον αποπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης, προσαρμοσμένου για να ληφθούν υπόψη οι επιπτώσεις των μεταβολών στη φορολογία της τοπικής αυτοδιοίκησης) και

μεγαλο ελλειμμα στο ισοζυγιο τρεχουσων συναλλαγων (περιπου 2,25 % του ΑΕΠ το 1990) Η σημερινη επιβραδυνση της οικονομικης δραστηριοτητας θα επιφερει καποια βελτιωση και στους δυο αυτους τομεις κατα το 1991 και 1992 Το κυριοτερο προβλημα της οικονομιας του Ηνωμενου Βασιλειου ειναι η υπερβολικη αυξηση του μισθολογικου κοστους Αυτο που προκαλει ακομα μεγαλυτερες ανησυχιες ειναι οτι οι μισθολογικοι διακανονισμοι των συλλογικων συμβασεων εργασιας εξακολουθουν να παρουσιαζουν αυξητικες τασεις και δεν φαινεται να εχουν ακομη επηρεαστει απο την επιβραδυνση της οικονομικης δραστηριοτητας Η συνθεση του δεικτη τιμων λιανικης πωλησης θα μπορουσε εν μερει να εξηγησει την εξελιξη αυτη Μετα την εισοδο της στερλινας στο μηχανισμο συναλλαγματικων ισοτιμιων, εχουν επηρεαστει ευνοικα οι προσδοκιες του κοινου βελτιωνοντας τις προοπτικες του Ηνωμενου Βασιλειου για τη μειωση του πληθωρισμου

Η Πορτογαλια εξακολουθει να εχει πολυ υψηλο ποσοστο πληθωρισμου (ανω του 13 % το 1990) Το ονομαστικο κοστος ανα μοναδα εργασιας εξακολουθει να αυξανεται με υπερβολικα ταχυ ρυθμο (14,5 %) Θα απαιτηθουν επιμονες προσπαθειες για τη σταδιακη μειωση του πληθωρισμου στο επιπεδο των χωρων της ζωνης περιορισμενων περιθωριων διακυμανσης Το εγχειρημα αυτο δεν ειναι ακατορθωτο οπως αλλωστε εδειξαν τα παραδειγματα αλλων χωρων Το 1982 και 1983, οταν η συναλλαγματικη πολιτικη στο ΕΝΣ εγινε αυστηροτερη, η Ιρλανδια ειχε ποσοστα πληθωρισμου παρομοια με αυτα που εμφανιζει σημερα η Πορτογαλια Η ελαστικοτερη πολιτικη στον τομεα των συναλλαγματικων ισοτιμιων που εφαρμοζεται στην Πορτογαλια απο τον Οκτωβριο του 1990 καθως και το πλαισιο για τη συγκρατηση των μισθων που συμφωνηθηκε προσφατα με τους κοινωνικους εταιρους αναμενεται οτι θα συμβαλει στη μειωση του πληθωρισμου με αποτελεσμα να καταστει δυνατη συντομα η συμμετοχη της στο μηχανισμο συναλλαγματικων ισοτιμιων

Η ελληνικη οικονομια χαρακτηριζεται απο σημαντικες ανισορροπιες σε πολλους τομεις, καθιστωντας αναγκαια τη ληψη δραστικων μετρων Το 1990, το ποσοστο πληθωρισμου υπερεβη το 20 % και το δημοσιονομικο ελλειμμα εφθασε σε ανευ προηγουμενου για την Κοινοτητα επιπεδα οδηγωντας σε ενα ταχυτατα αυξανομενο λογο δημοσιου χρεους προς ΑΕΠ Πρεπει να καταβληθουν σημαντικοτατες προσπαθειες προσαρμογης οι οποιες πρεπει να συνεχιστουν μεσοπροθεσμα Το μεσοπροθεσμο προγραμμα της ελληνικης κυβερνησης προτεινει σημαντικες προσαρμογες οι οποιες αναμενεται οτι θα εχουν ως αποτελεσμα τη σημαντικη μειωση του πληθωρισμου το 1992

2 *Η συγκλιση των δημοσιονομικων πολιτικων*

Η συγκλιση δεν πρεπει να επιδιωκεται μονο ως προς το κοστος και τις τιμες, αλλα και οι δημοσιες αρχες θα πρεπει επισης να περιορισουν τις απαιτησεις τους σε πορους, ετσι ωστε να αποφευγονται οι αδικαιολογητες ανισορροπιες, να βελτιωθει ο τομεας προσφορας της οικονομιας και να δημιουργηθουν περιθωρια ελιγμων οταν πρεπει να αντιμετωπιστουν δυσμενεις εξελιξεις

Στο δημοσιονομικο τομεα, σημειωθηκε σαφως μικροτερη προοδος οσον αφορα τη συγκλιση απ ο,τι στις τιμες και το κοστος Στα μισα περιπου κρατη μελη, το επιπεδο των δημοσιονομικων ελλειμματων αποτελει πηγη ανησυχιων Οπως αναφερθηκε, η διαδικασια σταθεροποιησης εχει σταματησει Ωστοσο, πρεπει οπωσδηποτε να επιτευχθει προοδος δεδομενου οτι οι μη υγιεις δημοσιονομικες θεσεις υπονομευουν μεσοποθεσμα και μακροπροθεσμα την αξιοπιστια της δεσμευσης για την επιτευξη νομισματικης σταθεροτητας και κλονιζουν την οικονομικη πολιτικη

Ενα νεο δημοσιονομικο προβλημα εμφανιστηκε στη Γερμανια Η ενοποιηση ειχε ως αποτελεσμα μεγαλη επιδεινωση της δημοσιονομικης της θεσης Τα προσφατα μετρα που υιοθετηθηκαν τον Ιανουαριο και τον Φεβρουαριο του 1991, τα οποια συνισταται στην αυξηση των κοινωνικων εισφορων της φορολογιας εισοδηματος και των ειδικων φορων καταναλωσης, θα παράσχουν στο κρατος συμπληρωματικα εσοδα τα οποια αντιστοιχουν σε 1 % του ΑΕΠ το 1991 Η αυξηση αυτη θα εχει ως αποτελεσμα τον περιορισμο των δανειακων αναγκων του δημοσιου σε 4,7 % περιπου του ΑΕΠ το 1991 (πινακας 6) Παρα το γεγονος οτι ειναι δυσκολο να αμφισβητηθει η χρησιμοποιηση της εθνικης αποταμιευσης για την επιλυση ενος προσωρινου εσωτερικου προβληματος, το μεγεθος και ο αιφνιδιος χαρακτηρας της μεταβολης της καταστασης του ομοσπονδιακου προυπολογισμου παρουσιαζει ωστοσο ορισμενους κινδυνους απο την αποψη της συγκυριας Η εντονη ζητηση απο την πρωην ΛΔΓ, η οποια στηριζεται με σημαντικες δημοσιονομικες μεταβιβασεις οι οποιες ειναι αναγκαιες προκειμενου να αποφευχθει η καταρρευση της οικονομιας στα 5 νεα Lander, υπαρχει κινδυνος να ασκησει υπερβολικα μεγαλη πιεση επι των δυνατοτητων παραγωγης της Δυτικης Γερμανιας, τροφοδοτωντας τον πληθωρισμο και επιφεροντας την ανατιμηση της συναλλαγματικης ισοτιμιας σε πραγματικους ορους Για την προληψη των εν λογω κινδυνων και για την αποφυγη της υπερβολικης επιβαρυνσης της νομισματικης πολιτικης, θα ηταν σκοπιμη η υιοθετηση μιας περισσοτερο φιλοδοξης και αυστηρης δημοσιονομικης πολιτικης Επιπλεον θα μπορουσε να δοθει μεγαλυτερη εμφαση στη μειωση των δαπανων και ιδιως των ενισχυσεων υπερ των περιοχων, οι οποιες δεν ειναι πλεον μετα την ενοποιηση περιφερειακες

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Καθαρή ικανότητα χρηματοδότησης (+) ή καθαρές δανειακές ανάγκες (−)

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

	1985	1987	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
Ευρωπαϊκή Κοινότητα	−4,6	−4,2	−3,0	−4,1	−4,6	−4,4
	Χώρες με μεγάλα ελλείμματα					
Ελλάδα	−13,8	−12,4	−19,2	−18,9	−15,4	−10,7
Ιταλία	−12,5	−11,1	−10,1	−10,6	−10,0	−10,0
	Χώρες με υψηλό χρέος					
Βέλγιο	−8,5	−7,0	−6,6	−6,0	−6,4	−6,1
Ιρλανδία	−11,2	−9,1	−3,5	−3,4	−3,8	−3,5
Κάτω Χώρες	−4,8	−6,6	−5,2	−5,7	−4,8	−4,9
Πορτογαλία	−10,1	−6,8	−3,8	−5,8	−5,5	−5,0
	Λοιπές χώρες					
Δανία	−2,0	+2,4	−0,5	−1,5	−1,3	−1,1
Γερμανία	+1,1	−1,9	+0,2	−2,2	−4,7	−3,9
Ισπανία	−6,9	−3,2	−2,7	−3,7	−2,7	−2,0
Γαλλία	−2,9	−1,9	−1,4	−1,6	−1,6	−1,5
Λουξεμβούργο	+5,3	+1,2	+3,1	+4,2	+1,7	+1,6
Ηνωμένο Βασίλειο	−2,8	−1,3	+1,0	−0,5	−2,2	−3,2

(1) Προβλέψεις.

Στην Ελλάδα και την Ιταλία, οι πρόοδοι που σημειώθηκαν υπήρξαν αρκετά περιορισμένες. Στην Ιταλία η δημοσιονομική θέση επιδεινώθηκε εκ νέου ελαφρά το 1990, ενώ δεν υπάρχουν παρά ελάχιστες ενδείξεις βελτίωσης παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες διόρθωσης της εξέλιξης αυτής. Η αναγκαία μείωση του ποσοστού του πληθωρισμού πρέπει να συνοδεύεται από σημαντική συμπίεση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων που θα επιτρέψει καταρχάς τη σταθεροποίηση και εν συνεχεία τη μείωση του επιπέδου του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, το οποίο τη στιγμή αυτή υπερβαίνει το 100 % (πίνακας 7). Εάν η διαδικασία αποπληθωρισμού δεν συνοδεύεται από τις αναγκαίες δημοσιονομικές προσαρμογές, το αποτέλεσμα θα είναι μία ακόμη ταχύτερη αύξηση του λόγου του δημοσίου χρέους ως προς το ΑΕΠ, όπως επίσης συνέβη στο Βέλγιο στις αρχές και τα μέσα του δεκαετίας του '80. Δεδομένου ότι το δημόσιο χρέος έχει φτάσει σε απαράδεκτα επίπεδα στην Ιταλία, κάθε αναβολή της διαδικασίας διόρθωσης έχει ως αποτέλεσμα απλά και μόνο τη μεγέθυνση της προσπάθειας προσαρμογής που θα πρέπει τελικά να καταβληθεί, δεδομένου ότι οι σωρευμένες επιβαρύνσεις από τόκους αποκλείουν οποιεσδήποτε άλλες δαπάνες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Ακαθόριστο δημόσιο χρέος στις χώρες της Κοινότητας

(ως ποσοστό του ΑΕΠ)

	1986	1989	1990	1991 (1)	1992 (1)
Βέλγιο	123,7	128,9	127,5	128,1	127,8
Ιταλία	88,4	98,6	100,7	103,3	105,8
Ιρλανδία	115,3	103,8	99,8	97,4	95,2
Ελλάδα	65,1	82,9	86,3	86,0	83,3
Κάτω Χώρες	71,7	78,0	78,5	78,8	79,9
Πορτογαλία	68,4	71,2	67,3	63,8	61,6
Δανία	66,9	62,5	62,4	62,3	61,7
Γερμανία	42,7	43,6	43,0	45,4	47,2
Ισπανία	48,0	44,6	45,2	44,5	43,7
Ηνωμένο Βασίλειο	57,7	45,1	43,2	44,4	45,6
Γαλλία	34,1	35,7	36,4	37,3	37,8
Λουξεμβούργο	13,4	8,5	6,3	4,7	3,2
EUR-12	58,3	58,6	58,6	60,0	61,0

(1) Προβλέψεις.

Στην Ελλάδα, το δημοσιονομικό έλλειμμα, το οποίο υπερβαίνει το 18 % του ΑΕΠ το 1990, είχε ως αποτέλεσμα την ταχεία αύξηση της αναλογίας του ακαθάριστου δημοσίου χρέους, από λιγότερο από 30 % του ΑΕΠ το 1980 σε 86 % περίπου το 1990 (πίνακας 7). Οι προσπάθειες προσαρμογής που ανέλαβε η ελληνική κυβέρνηση αναμένεται ότι θα οδηγήσουν σε σημαντική μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος κατά το τρέχον και το προσεχές έτος. Ωστόσο, οι προσπάθειες θα πρέπει να συνεχιστούν για αρκετά χρόνια προτού να επιτευχθεί επαρκής σύγκλιση.

Στο Βέλγιο, τις Κάτω Χώρες και την Πορτογαλία το επίπεδο του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι επίσης ανησυχητικό από την άποψη της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Η αναλογία του δημοσίου χρέους εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλή και δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί απόλυτα. Το δημοσιονομικό έλλειμμα θα πρέπει να μειωθεί περαιτέρω προκειμένου η αναλογία του δημοσίου χρέους να σημειώσει σαφή τάση μείωσης. Στο Βέλγιο η αναλογία του δημοσίου χρέους εξακολουθεί να είναι αρκετά υψηλή. (128 % του ΑΕΠ το 1990). Το δημοσιονομικό έλλειμμα εξακολουθεί να είναι πολύ μεγάλο, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να μειωθεί η αναλογία του δημοσίου χρέους, όταν μειώνεται ο ρυθμός ανάπτυξης ή αυξάνονται τα επιτόκια. Ο διπλός κυβερνητικός στόχος που αποβλέπει στο πάγωμα σε πραγματικούς όρους όλων των δαπανών, εκτός των δαπανών για τόκους, και στη σταθεροποίηση του ελλείμματος σε ονομαστικές τιμές, θα πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης. Μόνον η συνολική και αυστηρή εφαρμογή των μέτρων αυτών θα εξασφαλίσει τη σταδιακή μείωση της αναλογίας του δημοσίου χρέους, πράγμα που είναι αναγκαίο για την εξασφάλιση της μακροπρόθεσμης σταθερότητας. Στις Κάτω Χώρες, η αναλογία του δημοσίου χρέους, παρόλο που δεν είναι τόσο υψηλή όσο στο Βέλγιο και την Ιρλανδία, δεν έχει ακόμη σταθεροποιηθεί απόλυτα. Συνεπώς θα ήταν σκόπιμη η σύσφιξη της δημοσιονομικής πολιτικής. Η δημοσιονομική κατάσταση στην Πορτογαλία θα πρέπει επίσης να βελτιωθεί παράλληλα με τη διαδικασία αποπληθωρισμού κατα τρόπον ώστε να διατηρηθεί η πρόοδος στη σταθεροποίηση της αναλογίας του δημοσίου χρέους.

Η Ιρλανδία έχει ήδη μειώσει σημαντικά το δημοσιονομικό της έλλειμμα, με αποτέλεσμα η αναλογία του δημοσίου χρέους να παρουσιάσει σαφή τάση μείωσης. Η τάση αυτή θα πρέπει πλέον να συνεχιστεί.

Στην τελευταία ομάδα χωρών —στην οποία περιλαμβάνονται η Δανία, η Ισπανία, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο και το Ηνωμένο Βασίλειο— η δημοσιονομική θέση ως προς τον καθαρό δανεισμό και το δημόσιο χρέος φαίνεται να βρίσκεται υπό έλεγχο και δεν δημιουργεί προβλήματα σύγκλισης στην Κοινότητα. Ωστόσο, η αύξηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων στο Ηνωμένο Βασίλειο, αν και οφείλεται εν μέρει στην ύφεση, απαιτεί κάποια προσοχή. Πάντως, αυτή η γενική θετική εκτίμηση δεν σημαίνει ότι οι χώρες αυτές, όπως και οι υπόλοιπες

χώρες της Κοινότητας, δεν πρέπει να καταβάλλουν προσπάθειες για τη βελτίωση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των δημοσίων οικονομικών τους για την προώθηση του τομέα προσφοράς της οικονομίας, την προετοιμασία για την ενιαία αγορά του 1992 και την αύξηση της δημοσιονομικής ευκαμψίας με βάση ένα αποτελεσματικότερο συνδυασμό πολιτικών. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει ειδικότερα να βελτιωθεί η διάρθρωση των δαπανών και των εσόδων, να μειωθεί σε ορισμένες περιπτώσεις το μερίδιο συμμετοχής τών δαπανών στο ΑΕΠ και να ελαφρυνθούν οι φορολογικές επιβαρύνσεις.

Εξάλλου, σε ορισμένες από τις χώρες αυτές εξακολουθούν να παρατηρούνται έντονες πληθωριστικές πιέσεις και μεγάλα εξωτερικά ελλείμματα, όπως στο Ηνωμένο Βασίλειο και στην Ισπανία, ή υψηλό εξωτερικό χρέος, όπως στη Δανία. Συνεπώς, θα πρέπει να συνεχιστεί η άσκηση μιας συνετής δημοσιονομικής πολιτικής στις χώρες αυτές.

3. *Σύγκλιση των εξωτερικών θέσεων*

Σε μια οικονομία που βαδίζει προς την ολοκλήρωσή της όπου υπάρχει πλήρης ελευθερία των κινήσεων κεφαλαίων και όλο και σταθερότερες τιμές συναλλάγματος, η σύγκλιση των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών πρέπει να εξετάζεται σε διαφορετική βάση και η αξιολόγηση των τυχόν ανισορροπιών στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών πρέπει να διενεργείται ανάλογα με την κατάσταση που επικρατεί στην κάθε χώρα.

Το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών της Ισπανίας παρουσιάζει υψηλό έλλειμμα (άνω των 3,5 ποσοστιαίων μονάδων του ΑΕΠ το 1990). Στη χώρα αυτή. το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αυτό καθεαυτό δεν θα ήταν ανησυχητικό εφόσον θα μπορούσε να αποδοθεί σε εισαγωγές κεφαλαίων για τη χρηματοδότηση της ταχείας αύξησης των παραγωγικών επενδύσεων. Ωστόσο, οι εν λόγω εισαγωγές κεφαλαίων άσκησαν έντονες πιέσεις για την ανατίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας. Όμως, αυτό που προκαλεί ανησυχίες, είναι η ταχύτητα της επιδείνωσης του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών το οποίο βρισκόταν σε κατάσταση ισορροπίας το 1987. Εντούτοις το έλλειμμα αναμένεται να σταθεροποιηθεί το 1991 και 1992. Για να μπορέσει να διατηρηθεί η σταθερότητα των τιμών συναλλάγματος, ο ρυθμός αύξησης του κόστους εργασίας ανά μονάδα προϊόντος στην Ισπανία πρέπει να μειωθεί το ταχύτερο δυνατόν σε επίπεδο χαμηλότερο από εκείνο των κυριότερων εμπορικών εταίρων της έτσι ώστε να βελτιωθεί η ανταγωνιστική θέση της χώρας. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουν επίσης να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες για τη διατήρηση του υψηλού ρυθμού ανάπτυξης που απαιτείται τόσο για τη μείωση των συνεχιζόμενων μεγάλων ποσοστών ανεργίας όσο και για τη συνέχιση της διαδικασίας για την κάλυψη των αναπτυξιακών κενών της οικονομίας. Οι παρατηρήσεις αυτές ισχύουν επίσης και για την Ελλάδα η εξωτερική θέση της οποίας έχει επιδεινωθεί σοβαρά κατά τα τελευταία χρόνια, ενώ αναμένεται μια μικρή μόνον βελτίωση της κατάστασης κατά το 1991 και 1992.

Στην Ιταλία η εξωτερική θέση δεν προκαλεί ακόμα ανησυχίες, αλλά απαιτείται εγρήγορση όσον αφορά την εξέλιξη των μισθών για τη διατήρηση της εξωτερικής ανταγωνιστικότητας. Στο Ηνωμένο Βασίλειο αναμένεται κάποια βελτίωση της εξωτερικής θέσης, αλλά θα πρέπει να συνεχιστεί η στενή παρακολούθηση της εξέλιξης του κόστους, προκειμένου να αποφευχθεί μια νέα επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μόλις αυξηθεί εκ νέου η εγχώρια ζήτηση.

Σε γενικές γραμμές, η κατάσταση των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών στις χώρες που συμμετείχαν αρχικά στη ζώνη περιορισμένων περιθωρίων διακύμανσης φαίνεται ικανοποιητική. Το γερμανικό εξωτερικό πλεόνασμα, το οποίο είχε προκαλέσει ανησυχίες τα τελευταία χρόνια, αρχίζει να μειώνεται από το 1991, λόγω της ενοποίησης. Σημαντική πρόοδος πραγματοποιήθηκε στη Δανία, όπου το 1990, για πρώτη φορά μετά τις αρχές της δεκαετίας του '60, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών παρουσίασε πλεόνασμα, Εντούτοις, αυτό επιτεύχθηκε με σημαντικό κόστος σε βάρος της ανάπτυξης. Μια νέα βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης ενδέχεται να συμβάλει στη σταθεροποίηση της βελτίωσης αυτής, με υψηλότερα ποσοστά δραστηριότητας και απασχόλησης.

Με τις κατάλληλες νομισματικές, δημοσιονομικές και διαρθρωτικές πολιτικές, οι εσωτερικές πληθωριστικές πιέσεις μπορούν να απορροφηθούν, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη διατήρηση των θεμελιωδών προϋποθέσεων για την ανάπτυξη της Κοινότητας. Ταυτόχρονα, η ανάπτυξη του δυναμικού της Κοινότητας θα βελτιώσει την προσφορά στην οικονομία και θα της επιτρέψει να ανακτήσει το μεσοπρόθεσμο αναπτυξιακό ρυθμό της. Αυτός ο συνδυασμός των πολιτικών αποτελεί συγχρόνως αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή μετάβαση προς την οικονομική και νομισματική ένωση.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ 1988-1992

ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ, ΗΠΑ ΚΑΙ ΙΑΠΩΝΙΑ
ΜΑΙΟΣ 1991, ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ

α) **ΑΕΠ σε σταθερές τιμές**
(ποσοστιαια μεταβολη σε σχεση με το προηγουμενο ετος) (1)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	4,6	3,9	3,7	2¼	2½
DK	0,5	1,2	1,6	1½	2¼
D	3,7	3,3	4,7	2¾	1¾
GR	4,1	2,8	0,1	¾	1½
E	5,2	4,8	3,7	3	3½
F	3,6	3,6	2,8	1½	2½
IRL	3,9	5,9	5,2	1¾	2¼
I	4,2	3,2	2,0	1¾	2½
L	5,5	6,1	3,7	3	3¼
NI	2,7	4,0	3,3	2¾	1¾
P	3,9	5,4	4,0	2¾	2¾
UK	4,6	2,2	0,6	−2¼	2¼
EC	4,0	3,3	2,7	1¼	2¼
USA	4,5	2,8	1,0	0	1½
JAP	5,7	4,9	5,6	3¾	4

β) **Εγχώρια ζήτηση σε σταθερές τιμές**
(ποσοστιαια μεταβολη σε σχεση με το προηγουμενο ετος)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	4,1	4,9	3,6	2¼	2½
DK	−1,7	0,3	−0,8	¼	1½
D	3,8	2,7	5,1	3	2½
GR	7,0	3,3	2,5	¾	2
E	7,1	7,8	4,6	3½	4¼
F	3,8	3,2	3,2	1¾	2¾
IRL	0,4	6,0	5,5	1½	1¾
I	5,0	3,6	1,9	2	3
L	3,6	7,8	3,7	4¼	3¾
NL	1,6	4,9	3,8	2¼	1
P	7,4	4,0	5,8	5¼	4½
UK	8,0	3,1	−0,1	−3	2½
EC	5,0	3,7	2,8	1½	2¾
USA	3,3	2,2	0,5	−½	1½
JAP	7,3	5,7	5,8	4	4½

γ) **Αποπληθωριστης της ιδιωτικης κατανάλωσης**
(ποσοστιαια μεταβολη σε σχεση με το προηγουμενο ετος)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,6	3,5	3,5	3¼	3½
DK	4,9	5,1	2,6	2½	2½
D	1,3	3,1	2,5	3½	4¼
GR	14,2	14,7	20,5	18	13
E	5,1	6,6	6,4	6	5¼
F	2,9	3,5	3,0	3	3¼
IRL	2,5	3,9	2,6	3	3
I	5,2	5,8	6,2	6¼	5½
L	2,8	3,4	3,8	3½	3½
NL	0,4	2,9	2,6	2¾	3
P	10,0	12,8	13,6	11½	9¾
UK	4,9	5,9	7,2	6½	5
EC	3,7	4,9	5,0	5	4¾
USA	4,0	4,5	5,0	4½	5
JAP	−0,1	1,7	2,4	2¾	2½

δ) **Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών ως**
(ποσοστο % του ΑΕΠ (1)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,5	1,1	0,7	1	1
DK	−1,2	−1,2	0,8	1½	2½
D	4,2	4,7	3,0	0	−¼
GR	−2,0	−4,8	−5,7	−5	−4
E	−1,1	−3,2	−3,5	−3	−3¼
F	−0,3	−0,1	−1,0	−¾	−1
IRL	1,7	1,3	2,7	2¼	1¾
I	−0,8	−1,4	−1,4	−1¼	−1½
L	33,5	34,4	29,3	26½	24¾
NL	2,5	3,3	4,0	4	4
P	−4,4	−2,9	−0,1	−1¼	−2¼
UK	−4,6	−4,8	−2,3	−1	−1¼
EC	0,1	−0,1	−0,2	−½	−¾
USA	−2,5	−1,9	−1,8	−¼	−1
JAP	2,8	2,1	1,2	1	1

(*) Προβλέψεις Μαΐου 1991
(1) Ακαθαριστο εγχωριο προιον για τις Ηνωμενες Πολιτειες της Αμερικης και την Ιαπωνια το 1989

ε) **Αριθμός ανέργων ως ποσοστό % του εργατικού δυναμικού εκτός του στρατιωτικού τομέα**

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	10,0	8,5	8,1	8½	8¼
DK	6,5	7,7	8,6	9	8¾
D	6,1	5,5	5,1	4½	4¾
GR	7,6	7,5	7,5	8¾	9¼
E	19,3	17,1	16,1	16	15½
F	9,9	9,4	9,0	9¼	9½
IRL	17,4	16,0	15,1	16	16¾
I	10,8	10,7	9,8	9¾	9½
L	2,1	1,8	1,7	1½	1½
NL	9,3	8,7	8,1	7¾	7¾
P	5,6	4,8	4,6	4¾	5¼
UK	8,5	7,0	5,7	8½	10¾
EC	9,7	8,9	8,2	8¾	9¼
USA	5,5	5,3	5,4	6½	6½
JAP	2,5	2,3	2,1	2¼	2¼

στ) **Δανειακές ανάγκες ή ικανότητα χρηματοδότησης του δημοσίου** (ως ποσοστό % του ΑΕΠ)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	−6,6	−6,7	−6,0	−6¼	−6
DK	0,5	−0,5	−1,5	−1¼	−1
D	−2,1	0,2	−2,2	−4¾	−4
GR	−15,5	−19,2	−18,9	−15½	−10¾
E	−3,3	−2,7	−3,7	−2¾	−2
F	−1,8	−1,2	−1,6	−1½	−1½
IRL	−5,2	−3,5	−3,4	−3¾	−3½
I	−10,9	−10,1	−10,6	−10	−10
L	2,1	3,3	4,2	1¾	1½
NL	−5,2	−5,0	−5,7	−4¾	−5
P	−5,4	−3,4	−5,8	−5½	−5
UK	1,1	1,0	−0,5	−2¼	−3¼
EC	−3,7	−2,9	−4,1	−4½	−4½
USA	−2,0	−1,7	−2,4	−1¾	−2½
JAP	2,1	1,8	2,2	1¾	2

ζ) **Συνολική απασχόληση** (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	1,5	1,1	1,0	0	0
DK	−0,0	−0,6	−0,7	−¼	¼
D	0,8	1,4	2,8	1¾	¾
GR	1,6	1,5	0,4	−¼	0
E	3,5	3,6	2,6	1½	1¾
F	0,7	1,2	1,2	½	½
IRL	0,4	−0,1	2,1	¼	½
I	0,9	0,2	1,4	½	½
L	3,1	4,0	2,4	1¼	1½
NL	1,4	1,6	1,9	1	½
P	0,1	1,0	2,5	1	½
UK	3,3	2,8	0,6	−2½	−2
EC	1,6	1,6	1,6	¼	¼
USA	2,8	2,3	0,4	−1	1
JAP	1,6	1,9	2,0	1½	1½

η) **Πραγματικό κατά κεφαλή εισόδημα εξηρτημένης εργασίας** (ετήσια ποσοστιαία μεταβολή) (1)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	0,8	0,6	2,3	2½	2½
DK	−0,9	−1,6	1,0	1	1
D	1,7	−0,2	1,5	2¾	1¼
GR	3,7	4,1	0,6	−2	−¼
E	1,1	−0,5	1,2	1¼	1
F	1,2	1,2	1,8	1½	1
IRL	2,9	2,2	3,0	3¼	2½
I	4,0	3,1	3,9	1¾	2
L	0,5	3,0	1,8	2½	2¼
NL	1,1	−2,4	1,6	2	1¾
P	3,1	0,8	3,7	5¼	4¾
UK	2,9	2,8	3,4	2	1¾
EG	2,1	1,2	2,4	2	1½
USA	1,9	−0,7	−0,1	0	½
JAP	3,4	2,2	1,7	1¼	1½

(*) Προβλέψεις Μαΐου 1991.
(1) Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν για τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και την Ιαπωνία το 1989.

θ) **Επενδύσεις στον κατασκευαστικό κλάδο σε σταθερές τιμές**
(ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	15,0	9,6	5,7	-1	3
DK	-3,1	-4,6	-3,8	-3	¼
D	4,7	5,1	5,2	3¼	2
GR	7,6	2,1	0,7	0	4
E	12,6	14,9	10,7	6½	7½
F	6,2	6,6	2,3	1¼	2¼
IRL	-0,7	9,8	8,4	1½	3
I	3,7	3,9	2,5	¾	2½
L	9,9	8,8	5,9	5½	4½
NL	11,8	2,6	2,5	-¼	¼
P	10,1	3,5	6,5	6¼	6
UK	6,1	-0,5	0,1	-3¼	2
EC	6,4	5,3	3,8	1½	3

ι) **Επενδύσεις σε εξοπλισμό σε σταθερές τιμές**
(ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	17,7	19,0	9,9	3½	4
DK	-7,5	6,6	2,3	-1¼	4¾
D	7,7	9,8	12,9	8¾	5¾
GR	10,8	17,3	10,4	6	10
E	16,5	12,1	1,2	2½	5¾
F	8,9	8,1	5,3	1	2½
IRL	5,6	14,1	6,8	3¾	4½
I	6,4	5,2	3,5	1¼	5¼
L	-5,4	14,9	5,6	6¼	5¾
NL	6,8	5,5	6,0	2¾	¼
P	23,2	7,7	8,5	5¼	5½
UK	17,7	8,4	-3,7	-17	3½
EC	10,4	8,6	4,7	¼	4½

κ) **Συνολικές επενδύσεις σε σταθερές τιμές**
(ποσοστιαία μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

	1988	1989	1990 (*)	1991 (*)	1992 (*)
B	13,5	13,6	7,6	1	3½
DK	-6,6	0,2	-1,0	-2¼	2¼
D	5,1	7,1	8,8	6	4
GR	8,8	8,6	5,2	3	7
E	14,0	13,7	6,7	5	6¾
F	8,5	5,8	4,0	1¼	2½
IRL	4,6	11,3	7,5	2¾	3¾
I	6,7	5,1	3,0	1	4
L	-5,5	13,4	5,8	5¾	5
NL	9,4	3,0	4,1	1¼	¼
P	15,0	7,5	7,5	5¾	5¾
UK	14,8	4,8	-1,9	-10½	2¾
EC	9,0	6,7	4,3	¾	3¾
USA	5,0	2,7	-0,1	-3	5¾
JAP	12,6	11,0	10,8	5	6½

λ) **Κατά κεφαλήν ΑΕΠ**
(EC = 100) σε τρέχουσες τιμές και τρέχουσες ΜΑΔ

	1960	1973	1986	1991 (*)	1992 (*)
B	95,4	101,2	100,6	104,4	105,1
DK	118,3	113,1	117,0	108,5	108,9
D	117,9	111,1	114,0	113,8	112,3
GR	38,6	56,8	55,9	52,5	52,3
E	60,3	79,0	72,8	79,3	80,5
F	105,8	110,4	110,1	108,9	109,1
IRL	60,8	58,9	63,4	68,9	69,0
I	86,5	93,3	103,0	103,6	104,0
L	158,5	141,9	126,2	133,0	134,9
NL	118,6	113,1	106,0	103,9	103,3
P	38,7	56,4	52,5	56,7	57,1
UK	128,6	108,5	105,4	101,3	101,3
EC	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
USA	189,6	161,6	155,7	147,3	145,6
JAP	55,8	96,3	110,7	121,7	124,0

(*) Προβλέψεις Μαΐου 1991.
Πηγή: Υπηρεσίες της Επιτροπής.